

UTGITT AV SENTER FOR KVINNEFORSKNING, UNIVERSITETET I OSLO

Norges forskningsråd og kvinneforskningen - hva skjer?

Mange har lenge lurt på hva som skjer med kvinneforskningen i Norges forskningsråd. Prioriteres arbeidet med kvinneforskningen ned på grunn av en generelt turbulent situasjon, eller fordi noen tror at tiden er moden for integrering? Eller kan vi snart vente oss nye kvinneforskningsprogrammer? Kan vi til og med håpe på andre tiltak som kan føre videre de investeringer som ble gjort først og fremst av det gamle NAVF?

Området for kultur og samfunn holder på å lage en ny Handlingsplan for humanistisk forskning, forteller områdestyrelser professor Magnus Rindal i bladet Forskning 3/95. I forbindelse med planleggingen av den nye programaktiviteten foreslås fortsatt storsatsing på KULT og på etikkprogrammet.

Nye initiativ

I tillegg skal det blant annet settes i gang et tverrfaglig humanistisk/samfunnsvitenskapelig program for kvinne- og kjønnsstudier. I skrivende stund holder man på å nedsette en ny arbeidsgruppe som blant annet skal se på de forslag til nye kvinneforskningsprogrammer som ble levert inn

høsten 1993¹, lage kunnskapsstatus og komme med et forslag til områdestyret om et nytt program med start fra 1996. Vi hilser dette viktige initiativet velkommen. Etter flere år med bekymring i kvinneforskningsmiljøene om den framtidige satsingen, ser det altså nå ut til å lysne.

Kvinneforskningens sårbarhet

På slutten av 1980-tallet ble det for første gang initiert kvinneforskningsprogrammer i forskningsrådene. Disse programmene har gjennomgående vært meget små, samtidig har investeringene gitt god avkastning i form av både forskning, seminarvirksomhet og formidling. I samme periode finansierte også NAVF midlertidige forskningslederstillinger som "fødselsbistand" for tre nye sentre for kvinneforskning. I løpet av 1993/94 tok imidlertid det meste av dette slutt. En stund så det ut til at det lå an til "kvartering" av programmidler til kvinneforskning fra 11. mill i 1993 til 3 mill. i 1996, da kun programmet for seksualisert vold og medisinsk kvinneforskning ville være igjen. De andre programmer, som Kvinner og utvikling, Kvinner i landbruket, Kvinner og ungdom i fiskeridistriktene, Likestilling og Grunnleggende kvinneforskning var enten integrert i andre og nye programmer, eller opphørt uten noen form for videreføring.

Politikken for tildeling av forskningsmidler har i de senere årene i større og større grad vært orientert mot å styrke gode forskningsmiljøer. Det synes som om dette vil bli politikken også i årene som kommer. Kvinneforskningen i Norge utføres for en stor del av enkeltstående eller få kvinnelige forskere som arbeider

FORTS. NESTE SIDE

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

ved faglige enheter på universitetene eller i instituttsektoren som ikke har kvinneforskning som sin faglige profil. Denne organisatorisk svake forankringen gjør kvinneforskningen sårbar, og var noe av bakgrunnen for at det ble opprettet sentre for kvinneforskning. Sentrene kan styrke kvinneforskningen gjennom nettverksarbeid i forhold til disse kvinneforskerne. For å kunne gjøre dette, må sentrene ha en kjernegruppe av ansatte og tilknyttede forskere som arbeider med kvinneforskningen som hovedtema. Midlene til dette har ikke minst kommet fra programmene for grunnleggende kvinneforskning. Uroen rundt hva som skulle skje når disse opphørte, har skapt bekymring for kontinuitet og nyrekruttering.

Den kompetanse som er bygget opp gjennom en iherdig innsats de siste tyve årene, kan lett visne hen eller flytte seg til andre felt hvis jordsmonnet den har vokst seg sterk i, tørker ut. Folk finner seg andre ting å gjøre, og det trenger ikke ha noe med forskning og undervisning å gjøre. En generasjonsoverføring av vital betydning kan glippe.

Satsing eller ansvarsfraskrivning

Hovedstyret i Norges forskningsråd skal i oktober ta opp kvinneforskningens stilling i sin helhet, altså ikke begrenset til området for kultur og samfunn, der en nå ser ut til å være godt i gang. Vi står altså foran en situasjon der Forskningsrådet har en enestående mulighet til å videreføre den satsingen som ble påbegynt primært i NAVF, men også i NORAS, NLVF og NFFR. En kan vel håpe på at de kraftige politiske signaler både fra Regjering og Storting² blir tatt mer hensyn til enn de ble i Rådets nye strategiske plan som ble lansert tidlig i år. Her er kvinneperspektivet kun omtalt i forbindelse med likestilling - nemlig viktigheten av å rekruttere kvinnelige forskere. Forståelsen og verdsettingen av kvinneforskning som kritisk korrektiv og underforsket område er ikke synlig tilstede. Men Forskningsrådet selv understreket i planens forord at de ville være lydhøre for de råd de ville få i forbindelse med den debatt de la opp til om planen. Blant annet fra

Rådets styreleder ble det i forbindelse med intervjuer i anledning lanseringen sagt at det at kvinneforskning ikke var omtalt i Strategisk plan, ikke hadde noen betydning for om man ville satse på dette framover. I Forskningsrådet er man allerede i gang med å legge planer for å styrke kvinneforskningen, ble det sagt. Det tar vi som et positivt signal.

En oppfatning en ikke sjelden treffer på i forskningspolitisk sammenheng, og som vi tror det er viktig å imøtegå, er imidlertid at kvinneforskningen nå burde kunne sikres gjennom integrering. Her er det viktig å gjøre oppmerksom på at all erfaring viser at integrering i praksis ofte betyr noe helt annet, nemlig ansvarsfraskrivning. Eksempler på det kan hentes ikke minst fra dagens programpolitikk. NAVF programmet om Forskning om seksualisert vold ble integrert i det nye program om Barn, ungdom og familie. NORAS programmet om forskning i likestilling ble integrert i Velferdstatsprogrammet (nå Velferd og samfunn). Flere eksempler kan hentes fram. Erfaringene så langt viser at søknader med et kjønnsperspektiv kanskje kan oppfattes som interessante, men som regel også som marginale. Kjønnsperspektivene hører til den slags som lett prioriteres bort når midlene er knappe. I forbindelse med forberedelsene til hovedstyremøtet til høsten kunne det derfor være fristende å si at det kunne vært interessant å få fram hvor godt Forskningsrådet selv har greid å få kjønnsperspektivene integrert i de programmer hvor kjønn ikke eksplisitt er tema. "Bidrar rådets arbeid til faglig selvkritikk og korreksjon, eller kan alle andre fortsette ufortrødent med den samme type neglisjeringer og fordreininger som var begrunnelsen for at Sekretariatet for kvinneforskning ble opprettet i 1976?" spurte Hanne Haavind på avslutningskonferansen for programmet for grunnleggende samfunnsvitenskapelig forskning i januar siste år.³

Nasjonal styrking av kvinne- og kjønnsforskning

Hva trenger så kvinneforskningen fra Norges forskningsråd for at fruktene av en lang satsing kan realiseres og sette nye frø? Vi kommer gjerne med et utspill: Vi trenger fortsatt en nasjo-

nal koordinering og et nasjonalt kvinneforskningstidsskrift. Vi trenger midler til å få etablert en nasjonal (nettverksbasert) dokumentasjons- og informasjonstjeneste, et tiltak Hovedstyret forøvrig allerede i et møte i fjor høst i prinsippet stilte seg positiv til. Sist, men ikke minst, trenger vi nye romslige (i alle betydninger av ordet) og langsiktige kvinne- og kjønnsforskningsprogrammer - i former som er egnet til å støtte og videreutvikle den aktiviteten som i dag, takket være NAVFs tidligere satsinger, finnes på landets fire sentre for kvinneforskning, og i andre aktive kvinneforskmiljøer.

Kvinneforskningsprogrammene har så langt vært tilrettelagt for individuelle søkere. Dem bør det fortsatt finnes rom for, for å støtte opp om kvinne- og kjønnsforskningen i mange ulike sammenhenger. Men kan-skje man i tillegg skulle tenke i baner av Forskningsrådets nye satsing på større søknader fra forskningsmiljøer. Hva med et kvinneforskningsprogram i form av fem-seks senter- eller instituttprogrammer omkring ulike temaer knyttet til ulike kvinneforskningsmiljøer? Det skulle være temaer som sprang ut av de ulike miljøenes kompetanse, og som de ønsket å styrke og "profilere" seg spesielt på. Det ville kunne gi en konsentrert satsning hvert sted, og det ville være en begynnelse på et "Norgesnett" for kvinneforskning. Det ville det være kvinneforskningspolitisk perspektiv i.

Og det svekker neppe argumentene for både denne og andre "øremerkede" satsinger at de vil bidra til den integreringen som er så krevende og vanskelig å få til. Vi trenger plattformen og pådrivere for integreringen.

HARRIET BJERRUM NIELSEN OG FRIDE EEG-HENRIKSEN, SFK

Noter:

1. Forslagene "Kjønn i endring" fra Sentrene for kvinneforskning og "Kjønn: Stabilitet og endring" fra en gruppe fremtredende samfunns vitenskapelige kvinneforskere.

2. St.meld nr.36 (1992-93): Forskning for fellesskapet, St.meld nr.40 (1990-91): Fra vision til virke. Om høgre utdanning, og f eks statsbudsjettet for 1995 og stortingskommiteens merknader til dette (St.prop 1 (1994-95), Budsjettinnstilling 12 (1994-95)).

3. Hanne Haavind: "Kvinneforskning som kritisk korrektiv". I Kjønn og samfunn i endring. Konferanserapport, NFR 1995.

Hva skjer med forskerutdanningen?

Forskerutdanning på feltet kvinne- og kjønnsforskning foregår i dag gjennom ulike typer enkeltstående tilbud. Disse foregår tildels ved Sentrene og dels i regi av enkelte fagmiljøer. Den vanlige formen er forskerkurs omkring særskilte tema, gitt som konsentrerte kurstilbud over 2-3 dager. Også forelesnings- og seminarrekker som strekker seg over ett eller to semestre kan imidlertid gi dr.gradspoeng etter nærmere anvisning. Denne type undervisningstilbud er i dag forholdsvis lite utbygd på kvinneforskningens område. Felles for begge disse tilbudene er at de varierer fra år til år, og det er også høyst variabelt i hvilken grad de finnes.

Senter for kvinneforskning ved Universitetet i Oslo har som en viktig målsetting å øke omfanget av kvinneforskningsrelevant dr.gradsundervisning, og bygge opp større kontinuitet i forskerutdanningstilbudet. En samtalerunde vi foretok med en del av kvinneforskerne ved SV-fakultetet i fjor høst viste et samstemmig ønske om å få i stand mer permanente tilbud. Spesielt var det interesse for å bygge opp et mer overgripende tilbud omkring feministisk teori, vitenskapsteori og kunnskapsproduksjon.

Flere nivåer

Det er imidlertid flere strategier man kan velge for å nå en slik målsetting. Vi ønsker derfor å invitere til en bred diskusjon både ved Sentrene og fagmiljøene om hvordan en strategi for forskerutdanningen best kan legges opp. Slik vi ser det, er det tre "nivåer" av forskerutdanningstilbud det er mulig å satse på og videreutvikle.

1. Enkeltstående forskerkurs eller særskilte undervisningsrekker (som i dag). Disse har den fordel at de forholdsvis lett kan tilpasses aktuelle behov og tilgjengelige lærerkrefter. De gir imidlertid liten kontinuitet over tid. En videreutvikling av disse tilbudene kunne imidlertid bestå i en større grad av samordning og informasjonsutveksling mellom sentrene og fagmiljøene, og mellom fagmiljøene innbyrdes.

2. Fag- eller temaorienterte forsker-

kurs/undervisningsrekker som gjenntas over tid, f.eks. hvert semester eller en gang i året. Disse vil kunne bli et relativt fast inventar innen enkelte fagmiljøer eller på bestemte tematiske områder. Her er det mulig å tenke seg en arbeidsdeling mellom ulike miljøer, som spesialiserer seg i å gi bestemte typer undervisningstilbud.

3. Felles, overgripende undervisningstilbud på mer permanent basis, på tvers av fagmiljøene. Slike tilbud kan antakelig bare komme i gang som et samarbeid mellom ett eller flere av sentrene og ulike fagmiljøer. Et generelt, tverrfaglig kurs omkring feminisme, epistemologi og vitenskapsteori ville f.eks. tilhøre dette nivået.

Et viktig strategisk spørsmål er hvordan disse ulike nivåene bør prioriteres i forhold til hverandre. Er det f.eks. rimelig å tenke seg at man bygger seg systematisk opp fra nivå 1 gjennom nivå 2 til nivå 3? Eller er det realistisk å satse krefter på å utvikle alle nivåene samtidig? Skal vi satse på størst mulig variasjon og spredning eller konsentrasjon av kreftene? Er det viktigere i den nåværende situasjon å prioritere faglig og/eller tematisk, eller bør vi satse mest mulig tverrfaglig og generelt? Hva med et "Norgesnett" for kvinneforskningsrettet forskerutdanning? Sist, men ikke minst: bør det i tillegg til et eksplisitt kvinne/kjønnsforskningsperspektiv også utvikles tilbud av en bredere og mer

sammensatt karakter, hvor kvinneforskningen møtes med andre kunnskapsposisjoner?

Kollokviegruppe i feministisk teori

Dette er noen av de spørsmål vi gjerne vil ha opp til diskusjon. I denne forbindelse kan nevnes at Senteret i Oslo for tiden har gående en bredt sammensatt kollokviegruppe bestående av kvinneforskere fra ulike fagmiljøer, som har satt seg som oppgave å gjennomgå viktige tradisjoner og debatter innen feministisk teori de siste 25 år. Vi tenker oss at arbeidet i denne gruppa skal kunne gi viktige innspill både til et eventuelt grunnfag i kvinne/kjønnsforskning, og gi verdifulle ideer og temaer til en videreutvikling av forskerutdanningstilbudet. Vi oppfordrer imidlertid alle til å ta opp de spørsmål vi her reiser til bred debatt.

Stor konferanse 95/96?

Som et videre skritt i dette arbeidet vil Senteret i Oslo ta initiativ til en bredt sammensatt konferanse om kvinneforskning og forskerutdanning - enten i løpet av høsten 1995, eller på nyåret 1996. I mellomtiden oppfordrer vi folk til å reise debatten i sine miljøer, og sende inn ideer, synspunkter og forslag til Bulletines redaksjon.

JORUN SOLHEIM
FORSKER AFI OG PROFESSOR II,
SFK

Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning

Nordisk ministerråd har gått inn for å opprette et Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo (UiO) fra 1.9.95. Undertegnede sluttet som daglig leder ved Senteret 1. juni, og skal etter noen måneder som nordisk koordinator fra 1. september være instituttleder for det nye nordiske instituttet. Instituttet blir lokalisert i tilknytning til Senter for kvinneforskning i Sognsveien 70, 5. etasje. I løpet av neste år blir det trolig flytting til større lokaler.

Instituttet skal fremme og videreføre det nordiske samarbeidet innenfor kvinne- og kjønnsforskningsområdet. Instituttet bygger videre på og styrker virksomheten til den nordiske koordinator for kvinneforskning som var knyttet til Åbo akademi i Finland fra 1991. Instituttet skal samordne og stimulere forskning og studier med kvinne- kjønns- og likestillingsperspektiver samt feministisk forskning i Norden gjennom å bygge ut og konsolidere samarbeidet mellom forskere. Det skal også spre informasjon om denne forskningen. Instituttet skal også styrke det nordiske samarbeidet på området som en plattform i det videre internasjonale samarbeidet.

Flere oppgaver mot år 2000

Det nye instituttet vil gi en institusjonell ramme blant annet for forskerutdannings- og forskerkurs, for samnordiske forskningsprogram - og prosjekt samt for nordisk og internasjonal student- og forskerutveksling. Institusjonen er også tenkt å få ansvar for oppbygning og drift av en

nordisk database over forskerkompetanse innen kvinneforskning samt for koordinering av nordiske informasjons- og dokumentasjonstjenester.

Instituttet vil arrangere nordiske møter og seminarer der forskere og praktikere innen det offentlige likestillingsarbeidet kan møtes. Etableringen av instituttet er dermed også et ledd i styrkingen av det nordiske likestillings samarbeidet. En handlingsplan for dette for perioden 1995-2000 ble vedtatt i Nordisk Ministerråd våren 1995.

Tre hovedområder

Det nordiske samarbeidet generelt skal i årene framover konsentreres om tre hovedområder; samarbeide innen Norden, Norden og Europa/EU og Norden og nærområdene. For likestillingsområdet betyr dette nye arbeidsoppgaver, særlig i forbindelse med det europeiske samarbeidet. En fortsatt utvikling av nordisk felles syn, og en felles nordisk plattform i et videre europeisk og internasjonalt samarbeid blir viktig. Det nye instituttet blir viktig som et ledd i dette

arbeidet. Det vil gi økte kunnskaper som kan gi bedre innsats på likestillingsområdet, og vil bidra til å forme den felles nordiske plattform som er så viktig i internasjonale fora.

Budsjett på 2-2.5 mill.

Instituttet er i første omgang etablert for tre år. Hvor stort Instituttet kommer til å bli, er ennå ikke helt avklart. Det vil etter alt å dømme få et budsjett på mellom 2 og 2.5 million kroner, som vil kunne gi en kjerne-stab på 4 personer; instituttleder er altså tilsatt allerede, forskningsleder, informasjonsmedarbeider/dokumentalist, kontorsekretær og deltids økonomi/personal/EDB-medarbeider er foreslått. I tillegg til denne "kjerne-staben" er det planlagt å ha gjesteforskere, stipendiater, viderekomne studenter, eksternt finansierte prosjekter og areale for biblioteksressurser.

Hvilke stillinger og hvilke aktiviteter det skal satses på, må styret for det nye instituttet begynne å ta stilling til tidlig i høstsemesteret.

Noen aktiviteter er imidlertid alt i gang. Første nummer av den tidligere "Händelseskalenderen" med oversikt over internasjonale konferanser vil komme i august, og det arbeides med å lage en oversikt over nordiske forsker- og forskerutdanningsnettverk. Dessuten arbeides med forberedelser til å få etablert en nordisk elektronisk informasjons- og diskusjonsgruppe.

Beijing og forskerkonferanse

Nordisk kvinneforskning skal presenteres på kvinnekonferansen i Beijing i august/september, og koordinatoren skal lage informasjonsmateriale til dette. Det planlegges også i samarbeid med den nye foreningen for nordisk kvinneforskning en nordisk workshop med tittelen "Women's studies - a tool for change" i Beijing. Også i samarbeid planlegges en nordisk forskerkonferanse om kvinneforskning høsten 1996.

Etableringen av instituttet imøteses med forventning fra både politikere, forskere og praktikere.

FRIDE EEG-HENRIKSEN
LEDER NORDISK INSTITUTT

FARVEL FRIDE - OG TUSEN TAKK!

Fride Eeg-Henriksen, Senterets daglige leder gjennom åtte år, sluttet før sommerferien for å overta stillingen som nordisk koordinator for kvinneforskning. En jobb som utover koordineringsfunksjonene innebærer oppbyggingen av det nye nordiske instituttet for kvinne- og kjønnsforskning.

Instituttet åpner 1. september og blir nærmeste nabo til Senter for kvinneforskning. Etter en nordisk anbudsrunde hvor 13 universiteter la inn søknad ble Universitetet i Oslo valgt ut - og det var nok ganske betydningsfullt i denne sammenheng at Oslo kunne stille med en så velkvalifisert kandidat som Fride. Ingen som har oppholdt seg på Senteret i kortere eller lengre perioder kan nemlig være i tvil om at det er takket være Frides engasjement og stedige og utrettelige innsats at Senteret er blitt til det det er i dag: en velfungerende og effektiv organisasjon. Her er ryddig og rutiner for det meste som en kvinneforsker kan foreta seg, her går tingene unna, herfra ordnes opp og herfra utgår en stadig strøm av nye initiativer - og i tillegg har vi vakre bilder på alle vegger som Fride har sørget for å få rammet inn med kvalitetsrammer, kasser med riktige leker til barn som måtte komme forbi, og oppskriften på Frides berømte ostekake på serveren. Mer enn noen annen har Fride vært Senterets mor. I hennes periode har Senteret ekspandert voldsomt - fra et budsjett på 400.000 det første året Fride var ansatt og til vel 5. millioner i 1994. Fride har ordnet opp og satt i verk, hun har lært opp stadig nye kvinneforskere og skiftende faglige ledere. Samtidig har hun bygget opp Senterets kontakter og nettverk utad både nasjonalt og nordisk. Ikke rart at "en fride" er blitt et begrep på de nordiske kvinneforskningssentre - og noe som man er slett skjult misunnelig over at bare vi har hatt.

Samtidig som Fride har drevet Senteret mønstergyltig, har hun også vært en stor ressurs i Senterets faglige aktiviteter gjennom alle år. Fride er utdannet sosiolog og tok med seg

sin faglige kompetanse innen feltet forskningspolitikk, likestillingspolitikk og kvinner i høyere utdanning, fra sin tid som forsker på NAVFs utredningsinstitutt. Det har gitt et solid faglig grunnlag til den strøm av høringsuttalelser som Senteret gjennom årene har gitt til ulike utdannings- og forskningspolitiske dokumenter. Fride har vært drivende på det forskningspolitiske feltet, og både her og på andre felt har hun tatt initiativ til konferanser, holdt egne innlegg, gitt veiledning, sittet i referansegrupper, anmeldt bøker og deltatt i den offentlige debatt. Et annet fagfelt hvor Fride også har gjort en stor innsats er området kvinner, miljø og utvikling, blant annet gen- og reproduksjonsteknologi. Hun var i flere år medlem av undervisningsutvalget på Senter for utvikling og miljø og hun har vært pådriver for den indiske fysiker og feminist Vandana Shivas årelange tilknytning til Senteret. Fride har en stor del av æren av at dette feltet har stått så sterkt i Senterets faglige profil. Et tredje område hvor Fride har tatt viktige faglige initiativ er forskning innen feltet seksualisert vold hvor hun søkte forskningsrådet om midler til å drive det nettverket som nå i flere år har fungert i Senterets regi. Og så er Fride freaker på nettet! Takket være henne ligger Senteret langt fremme når det gjelder informasjonsteknologi. Da USIT i vår knekket 1300 passord på Universitetet var ingen av dem fra Senteret... Fride har sørget for at vi har fått opplæring og hun har tatt alle tilløp til maskinangst ved vinge-benet. I det hele tatt har informasjonsvirksomhet vært et av Frides hjertebarn. Kompetansekatalogen over kvinneforskning og kvinnelige

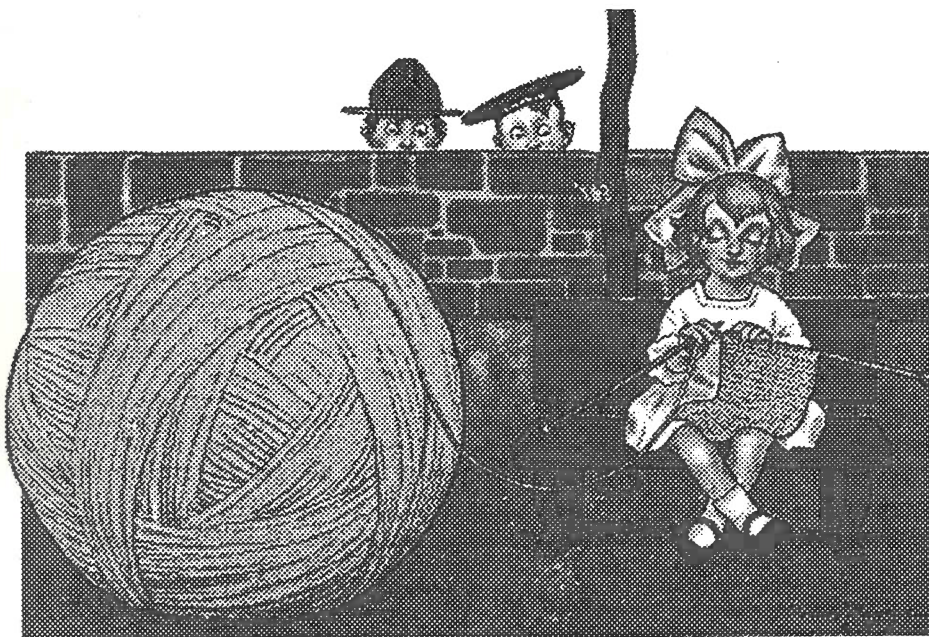
forskere som kom ut siste år var hennes idé. Hennes siste store initiativ på feltet var å få utredet behovet for en nettverksbasert informasjons- og dokumentasjonstjeneste for kvinneforskning. Hvis (når) den kommer i stand vil den være et redskap av uvurderlig betydning for kvinneforskere i hele Norge.

Det blir anderledes på Senter for kvinneforskning uten Fride. Hvor mye hennes glød og engasjement har betydd og hvor mye hun har sørget for ser vi kanskje først ordentlig når hun har sluttet. Hun vil bli sterkt savnet, samtidig som vi gleder oss over at det nye nordiske instituttet får den beste daglige lederen det kunne få og at det nordiske samarbeid innen kvinneforskning i så måte går lyse tider imøte. Vi er selvsagt kjempeglade for at Fride ikke flytter lenger vekk enn til kontoret ved siden av. Litt katastrofehjelp og gode råd når tingene skjærer seg håper vi at vi fortsatt kan regne med. Men så langt skal Fride ha et TUSEN TAKK med på reisen til den andre enden av gangen - fra en takknemlig flokk av nye og gamle kvinneforskere og ansatte på Senteret.

HARRIET BJERRUM NIELSEN
FAGLIG LEDER SFK

Seminarprogrammet høsten 1995

Senterets forskerkurs har vært store publikumssuksesser. Over 40 mennesker gjennomførte utviklingsseminaret i kvalitativ metode over seks kursdager høsten 94 og våren 95. Forskerkurset i juni om erfaringsbegrepet i feminisisk teori hadde mange fler påmeldte enn det var plass til. Vi følger opp med nye forskerkurs. Men det står også mye annet på programmet.

Forskerkurs

Likhet og forskjell som epistemologisk og politisk problem i feministisk teori. Ons. og tors. 22-23. nov kl. 9-16.

“Forskjell” er det store ord for tiden - og da siktes det ikke til forskjeller mellom kjønnene, men til forskjeller mellom kvinner og mellom menn. Begreper om multiple identiteter, lokal viten, situerte narrativer og posisjonert kunnskap skal beskytte oss mot å ende opp i essentialistiske forestillinger om kjønn. Men er ikke en antakelse om likhet en forutsetning for å si noe i det hele tatt? Må ikke erkjennelsen nå ut over det partikulære for å bli interessant hva enten det er i akademisk eller politisk forstand? Kan feminismen overleve en dekonstruksjon av begrepet kvinne? Kravet om hele tiden å ta utgangspunkt i forskjeller har altså skapt både erkjennelsesmessig og politisk krise i feminismen. Vi har invitert filosofen **Jane Roland Martin** fra USA og antropologen **Henri-**

etta Moore fra England for å delta i denne diskusjonen med norske kvinne- og kjønnsforskere. Begge har nylig ytret seg i debatten: Jane Martin Roland i *Signs* 19, 1994 med artikkelen “Methodological Essentialism, False Differences, and Other Dangerous Traps” og Henrietta Moore med boka *A passion for difference* (Polity Press 1994). Begge tekster vil inngå i forberedelsesarbeidet til kurset, så begynn gjerne å lese allerede nå. Professor Jane Roland Martin vil forøvrig oppholde seg på Senteret hele høstsemesteret som gjesteforsker og vil være tilgjengelig for veiledningssamtaler om emner innen feministisk filosofi og kvinner og utdanning.

Kjønn og modernitet

Innen dette satsingsområde blir det flere arrangementer til høsten. Vi planlegger en konferanse om *Kjønn, generasjon og identitet*. Den holdes i anledning av at sosialpsykologen **Margot Bengtsson** fra Lunds Universitet skal være gjesteforsker

på Senteret i løpet av høsten. Vi ønsker å sette fokus på empiriske undersøkelser av endringer i kjønnsidentitet og unge kvinners liv i etterkrigstiden og tar sikte på å invitere forskere fra ulike fag for å få tematikken belyst tverrfaglig. Den endelige datoen er ikke fastsatt ennå, men konferansen vil finne sted enten i november/desember eller først på nyåret.

Seminarret *Kjønn og modernitet* gjenoppstår etter en pause i vår. Det blir et par møter ut over høsten og det som står på programmet er fremleggelse av foreløpige resultater fra forskergruppen på prosjektet “Kjønnes møte med det moderne”. Det vil også være muligheter for andre til å presentere egne arbeider omkring prosjektets tema. Møtene er åpne for alle interesserte. **Gro Hagemann** leder seminarret.

Prosjektgruppen på “Kjønnes møte med det moderne” står også bak en todagers konferanse i november om *Samliv og sedelighet*. Konferansen vil skje i samarbeid med teologer som er tilknyttet KULT-prosjektet *Den kristne moraltradisjonen i Norge*.

Både for teologer og kvinneforskere står spørsmål om menneskesyn, kjønn og moral som sentrale temaer. Perspektivene vil være ulike, men det er også områder der våre interesser konvergerer. Teologene er opptatt av de moralske overveielserne som ligger i kjønnsposisjonene, og også av mulighetene for en holdbar moralsk diskurs i dagens samfunn. Vi, kvinneforskerne, vil i større grad se på kjønn som en inngang til dilemmaer i en moderne moraldiskurs. For teologene er individforståelsen og likhetsforståelsen i den kristne tradisjonen et viktig forskningstema. Vi fokuserer på spenningen mellom likhet og forskjell i det moderne menneskesynet slik det eksponeres gjennom kjønnsforskjellen. Siktemålet med konferansen er å utnytte perspektivforskjellene slik at de kan gi en utdypet forståelse av problemfeltet.

Innleggene på konferansen vil først og fremst være av historisk og idéhistorisk art. Bidragsyterne vil være avklart før sommerferien. I skrivende stund er det klart at **Bodil Stenseth** vil legge fram materiale fra seksualopplysningens historie, **Irene**

Iversen vil snakke om litteraturkritikk og sedelighet og Kari Melby om ekteskapsloven av 1918. Videre vil Fredrik Engelstad presentere Bjørnsons moralsyn og Tordis Borchgrevink Otto Weininger og hans kjønnsanalyse. Fra teologenes side bidrar blant andre Kjetil Haffstad, som vil sette dagens tilspissede homofilidebatt inn i en bredere sammenheng.

Konferansen vil ha begrenset deltakelse, men de paperne som blir lagt fram vil senere bli publisert, slik at alle interesserte kan få tilgang til dem. Gro Hagemann er ansvarlig fra Senteret.

Kvinner "ubestemte" helseplager

Prosjektet Fra kvinners symptomerfaringer til medisinsk fagkunnskap holder sitt tredje dagsseminar fredag 20. oktober. Temaet denne gang blir *Helseressurser eller risiko - hvordan fremme kvinners styrke?* Det blir innledninger bl. a. fra forsker og dr.med Hanne Hollnagel fra Københavns Universitet og fra Kirsti Malterud fra Senteret. Blant kommentatorene til disse innleggene vil det være personer med annen faglig bakgrunn enn medisin for å få fram tverrfaglige potensialer i temaet. Seminaret er åpent for alle interesserte. Kirsti Malterud er ansvarlig for seminaret.

Lektor i medisinsk kvinneforskning Birgit Petterson fra Københavns Universitet som skal være gjesteforsker på Senteret i oktober/november deltar også i paraplyseminaret 20.10. Det vil dessuten bli arrangert andre forelesninger med Birgit Petterson i emner innen *medisinsk kvinneforskning*.

Til høsten vil det ved Senteret være fire tilknyttede forskere som arbeider med temaer knyttet til kropp, *kjønnsarbeidsdeling* og *kvinner belastningslidelser*. Det er sosiologene Ulla-Britt Lilleaas, Rønnaug Sørensen og Kari Nyheim Solbrække og pedagogen og fysioterapeuten Gunn Engelsrud. Gruppen vil presentere seg selv og sitt forskningsfelt i neste nummer av Bulletin. Til høsten planlegger de et dagsseminar som er åpent for alle interesserte. Mer informasjon om det i Minibulletine til høsten.

Forskning om seksualisert vold

Fredag 13. oktober blir det et dagsseminar om *Rettsvesenet og seksualisert vold*. Det arrangeres av Senteret i samarbeid med nettverket og program for forskning om seksualisert vold, Norges forskningsråd. Fra Senteret er Ruth Toverud ansvarlig. Innledere vil bli ressurspersoner innen sosiologi, jus og kriminologi samt forskere på programmet om seksualisert vold. Inn lederne vil belyse rettsvesenets rolle i feltet fra ulike kunnskapsvinkler samt gi ideer og vyer om alternative løsninger til nåværende praksis. Nærmere program bringes i Minibulletine. Det blir *arbeidsmøte i nettverket* i torsdag 30. november. Modeller for videre drift av nettverket vil bli et viktig tema på dette møtet. Hold av datoen, nærmere program vil bli tilsendt.

Feminismens historie, teori og metode

Flere arrangementer kan samles under denne rubrikken. For det første har vi lenge ønsket oss å lage et seminar om *"Mødrene" i nordisk samfunnsvitenskapelig kvinneforskning*. Vi tenker her spesielt på sosiologene Elina Haavio-Mannila fra Finland, Harriet Holter fra Norge og Rita Liljeström fra Sverige. Vi ønsker å invitere dem til et dagsseminar hvor de forteller om kvinneforskningens utvikling slik de har opplevet den, hvordan de i dag vil plassere sine egne og hverandres bidrag i denne sammenhengen, hva de har sett på som veier og vildveier i kvinneforskningen og hva de ser som viktige fremtidsperspektiver. Vi prøver å få til møtet enten høsten 95 eller våren 96.

Fra seminarrekken om og med mannlige forskere som gikk i 1994 utkommer over sommeren et arbeidsnotat på Senteret hvor innleggene til Trond Berg Eriksen, Fredrik Engelstad, Knut Kjeldstadli og Rune Slagstad er trykket. Vi ønsker å se disse innlegg i en sammenheng og inviterer derfor til et oppfølgingsseminar om *Feminisme sett med mannlige øyne*. Hensikten er å reise en debatt dels om de mannlige forskeres resepsjon og kritikk av feminismen, dels om kjønnsdimen-

sjonen er en blind flekk i deres egen forskning. Notatet *Feminisme sett med mannlige øyne* kan bestilles på slippen bakerst. Dato for arrangementet annonseres i Minibulletine.

Kunnskap er alltid båret av subjekter - hva betyr da kunnskapssubjektets kropp og kjønn for kunnskapens innhold og form? Dette spørsmål har stått sentralt i kvinneforskningen fra starten av, men hva betyr det i praksis? Det har Karin Widerberg gitt et svar på i boka *Kunnskapens kjønn*, som utkom i vår på Pax forlag. Vi arrangerer et seminar med Karin Widerberg omkring hennes nye bok og diskuterer hennes og andres forslag til svar på spørsmålet: *Har kunnskapen kjønn?* Dato og innledere annonseres i Minibulletine.

"Lesbian and Gay Studies" er gjennom de siste årene blitt et eget tema innen kvinne- og kjønnsforskningen, ikke minst i USA hvor dette tilbys på de fleste Women's studies sentre. I høstsemesteret får vi besøk av den newzealandske (og norsktalende) litteraturforskeren Alison Laurie som har dette som sitt forskningsfelt. Hun er lekturer i women's studies ved Victoria University of Wellington i New Zealand. Vi planlegger et seminar med henne om lesbisk feministisk teori.

En kollokviegruppe om *sentrale tekster i feministisk teori* har vært i gang i vår og fortsetter sin møtevirkosomhet til høsten. Gruppen er opprettet i forbindelse med Senterets arbeid med å forberede kompetansgivende undervisning i kvinne- og kjønnsforskning: Den retter seg derfor spesielt mot kvinneforskere på Universitetet i Oslo som underviser i kvinneforskningsrelaterte emner. Interesserte kan henvende seg til Harriet Bjerrum Nielsen på Senteret for mer informasjon.

Doktorgrader i kvinneforskning

Vårens seminar med Elisabeth L'orange Fürst måtte dessverre utsettes pga sykdom. Det settes istedenfor opp i september (endelig dato meddeles senere). Elisabeths L'orange Fürsts avhandling er på trappene som bok på Pax forlag, med titlen *Mat - et annet språk: En studie*

FORTS. NESTE SIDE

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

av rasjonalitet, kropp og kvinnelighet belyst med litterære tekster. **Monica Rudberg** og **Harriet Bjerrum Nielsen** innleder til diskusjon.

Høstens andre doktorgradsseminar blir med kriminologen **Kristin Skjørten**. Hennes avhandling *Voldsvilder i hverdagen: Om menns forståelse av kvinnemishandling* er også utkommet på Pax (og kan også leses i sommerferien...) i 1994. Avhandlingen er basert på intervjuer med norske menn og presenterer en omfattende internasjonal forskning på området. Den omhandler voldelige menns selvforståelse og viser oss hvordan menn ser på samlivet og på egne voldshandlinger. Innleder og tidspunkt meddeles senere.

Kjønnsperspektiver på teknologi og naturvitenskap

Professor i teknologisk kvinneforskning **Lena Trojer** fra Högskolan i Luleå er gjesteforsker på Senteret oktober/november. Vi planlegger en idékonferanse med Lena Trojer om *kjønnsperspektiver på teknologi og naturvitenskap* - forhåpentligvis i samarbeid med mat.nat.fakultetet. Dessuten vil Lena Trojer holde noen introduksjonsforelesninger i teknisk-naturvitenskapelig kvinneforskning.

Det er mulig, men ennå ikke helt sikkert, at **Vandana Shiva** igjen kommer på besøk, som en av flere innledere på en konferanse om *Kjønn, økologi og teknologi*. Dette er et samarbeid mellom Senter for kvinneforskning, Alternativ Framtid, Senter for teknologi og menneskelige verdier og Senter for utvikling og miljø. Alternativ Framtid vil være hovedansvarlige for arrangementet. Nærmere beskjed i Minibulletine.

Åpne dager ved UiO'95 - kvinneforskningsstafett

Hele universitetet holder "åpne dager" fra 11-14. oktober. Hensikten er å vise en bredere offentlighet hva Universitetet driver med. Norges forskningsråd har også en markering av forskning disse oktoberdagene. Senter for kvinneforskning vil derfor sammen med Sekretariat for kvinneforskning i Norges forskningsråd arr-

angere en heldags *kvinneforskningsstafett* onsdag 11. oktober. Stafett-pinnen vil gå mellom kvinneforskere ved ulike institutter og andre enheter ved universitetet og også mellom stipendiater med kvinneforskningsprosjekter finansiert av Norges forskningsråd. Opplegget går ut på at hver kvinneforsker presenterer sitt tema eller forskning på 20 minutter for så å slippe publikum til med spørsmål og diskusjon - før neste kvinneforsker overtar "pinnen".

Litt om planene for våren 1996

Forskerkurs om ungdom, kropp og kjønn som har fått økonomisk støtte fra nasjonale forskerkurs i humaniora, vil bli holdt våren 1996. Judith Butler har dessverre ikke anledning til å komme, så vi prøver i stedet å få tak i **Lynne Segal** fra England. Hun er professor i Gender Studies ved Middlesex University og har bl a skrevet bøkene *Is the Future Female?* (1987), *Slow Motion: Changing Masculinities, Changing Men* (1990) og *Straight Sex*. Den siste boken er et bidrag til å forstå og teoretisere heteroseksualitet på en ny måte. I tillegg til Lynne Segal vil en rekke nordiske forskere på feltet bli invitert. Det vil også bli anledning for deltakene til å legge frem egne prosjekter. Ansvarlig for arrangementet er **Monica Rudberg** fra Pedagogisk forskningsinstitutt.

Til våren har vi også planer om

et *forskerkurs i historisk kvinneforskning*. To internasjonalt kjente kvinnehistorikere gjester Uppsala denne våren. Det er dels **Joan A. Scott** fra Princeton Institute for Advanced Studies i USA, som blant annet har skrevet om de emner som vi har tatt opp på ulike forskerkurs: *Erfaringsbegrepet og forskjell/likhet i feministisk teori*, dels er det **Leonore Davidoff** fra University of Essex i England hvis forskningsfelt er kjønn og borgerlighet. **Gro Hagemann** skal prøve å invitere dem hit. Da de kommer på ulike tidspunkter vil forskerkurset være sammensatt av forskjellige kursdager utover våren.

Av de tyske kvinneforskere som vi omtalte i siste nummer av Bulletine kommer **Ulrike Prokop**, professor i sosialpsykologi ved Phillips-Universität i Marburg i dagene fra 22-25. april. Og i mai neste år får vi en-dags besøk av den franske psykoanalytiker og litteraturforsker **Julie Kristeva**. Både når det gjelder Prokop og Kristeva ønsker vi å gjenopplive Senterets gamle tradisjon med forberedelsesmøter hvor vi går gjennom en del av tekstene på forhånd. Mer om dette i neste nummer av Bulletine. Detaljer om programmet som skal gå til høsten finner du i Minibulletine som kommer ut ca. 1. september.

HARRIET BJERRUM NIELSEN
FAGLIG LEDER, SFK

Hva kan kvinners symptomer og helseerfaringer lære oss?

Tiltak mot medisinsk kunnskapsmangel

Kvinner har andre helseplager og sykdommer enn menn har, og søker lege oftere enn menn gjør. For mange vanlige helseplager hos kvinner mangler vi kunnskap om årsaker, diagnostikk, behandling og forebygging. Dette gjelder f.eks. for muskelskjelettlidelser og andre belastningssykdommer, for psykisk sykdom, og for plager fra urinveier og kjønnsorganer. Selv om dette ikke er livstruende lidelser, kan de føre til nedsatt funksjonsevne og dårlig trivsel for de kvinnene som rammes.

Medisinsk diagnostikk er ofte dårlig egnet til å kartlegge slike plager, og de kvinnelige pasientene kan oppleve at plagene deres dermed kjennes ugyltige av helsevesen og trykkesystem. Når legen ikke finner noen forklaring på plagene, er det også vanskelig å tilby god hjelp. Mange kvinnelige pasienter er fortvilete og tålmodige, og kommer stadig tilbake til legen. Risikoen for å bli en upopulær gjengangerpasient er betydelig, og det finnes mange myter og klisjeer om den håpløse kvinnelige pasient.

Vi kan velge å se på dette som et uttrykk for medisinsk kunnskapsmangel. Vi vet at mange viktige medisinske spørsmål aldri har vært stilt ut fra et kvinneperspektiv. Vi vet at det finnes mange ubenyttede kunnskapsressurser hos de kvinnelige pasientene. Regner vi symptomene som gyldige kunnskapskilder, i stedet for å avvise dem ved å definere dem som psykosomatiske, kan vi finne nye veier til kunnskap om kvinners helse. Skal det vi lærer på denne måten bli til medisinsk kunnskap, må vi kjenne det medisinske systemet for kunnskapsproduksjon. Vi må forstå hvordan kunnskap blir til og får godkjenning og autorisasjon.

Paraplyprosjekt

Paraplyprosjektet "Fra kvinners symptomer og helseerfaringer til medisinsk kunnskap" har siden 1994 vært i gang ved Senter for kvinneforskning under

ledelse av undertegnede. Prosjektet, som støttes av Norges forskningsråd, skal utforske nye veier til medisinsk kunnskap om kvinners helseplager. Ni ulike delprosjekter, som på hver sin måte studerer symptomuttrykk hos kvinnelige pasienter ved forskjellige sykdommer, inngår i paraplyprosjektet. Vi vil legge sammen kunnskap som springer ut av de for-

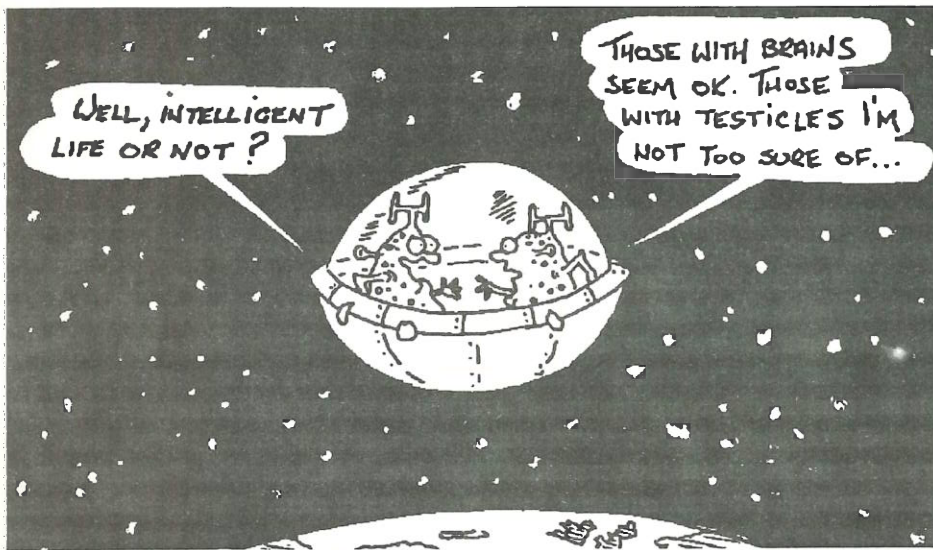
skjellige delprosjektene for å utvikle strategier som kan brukes til å omsette de kvinnelige pasientenes erfaringer til medisinsk kunnskap. Paraplyprosjektet arrangerer åpne seminarer på Senteret der tema fra delprosjektene presenteres og drøftes i et tverrvitenskapelig perspektiv. Seminarer er åpne for forskere og andre interesserte. Høstens paraplyseminar finner sted 20.oktober 1995. Da vil vi stille spørsmålsteget ved forebyggende helsearbeid som bare fokuserer på risiko, mens ressursene glemmes. Hva betyr dette for kvinner, og hvordan ser kvinners helseressurser ut?

KIRSTI MALTERUD
PROFESSOR II - MEDISINSK
KVINNEFORSKNING SFK

FILL THIS PRAM WITH MONEY
OR I'LL EXPLODE WITH
PREMENSTRUAL TENSION!

Nettverket for forskning om seksualisert vold

Nettverket ble startet opp i 1993 på initiativ fra forskere innen feltet seksualisert vold og Senter for kvinneforskning. Ideen var i utgangspunktet å starte et bredt, tverrfaglig nettverk for forskere, forskninginteresserte praktikere og studenter. Man åpnet også for deltakere fra andre nordiske land.

Bakgrunnen for nettverksideen var de spesielle kjennetegnene ved å arbeide innen feltet seksualisert vold. Feltet er tabuisert og vanskelig tilgjengelig. Å arbeide og fordype seg i det innebærer dels sterke følelsesmessige påkjenninger. I tillegg kommer vanskene med å formidle kunnskap om et felt mange har sterk motstand mot å nærme seg. Mange føler at de stigmatiseres ved å ha kunnskap om seksualisert vold. At forskere innen dette feltet hadde behov for et nettverk var åpenbar når ideen først var fattet.

Tverrfaglige temaer

Interessen for nettverket har hele tiden vært stor. De vel sytti medlemmene dekker et bredt spekter når det gjelder faglig bakgrunn, interesseområde innen feltet og geografisk tilhørighet. Mellom tre og førti har vært vanlig deltakerantall på møtene, som har vært avholdt i seminarlokaler på Senter for kvinneforskning.

Temaet for nettverket i 1993 var *motstand mot kunnskap om seksualisert vold*. Nettverket avholdt tre

møter med innledere fra inn og utland.

I 1994 var fokus på *formidling av kunnskap om seksualisert vold og møte mellom forskere og media*. Innledere var forskere og fagpersoner med mediaerfaringer på den ene side og representant for pressens faglige utvalg på den andre. Årets siste møte tok utgangspunkt i Bjugnsaken og ble en sterk konfrontasjon med ulike tenkemåter og lojaliteter innen behandlingsapparat og massemedia. Både avstanden mellom forskere og journalister, men også viktigheten og nødvendigheten av å møtes og få bedre kunnskap om hverandre ble tydeliggjort.

I 1995 er tema for nettverket *rettsvesen og seksualisert vold*. Det første arbeidsmøtet ble avholdt 9. mars med tema *Den overgrepssattes rolle i strafferetten*. Innlederne ga utgangspunkt for spennende og engasjert debatt om strafferettens rolle, begrensninger og muligheter.

Videre planer for året er å invitere nettverksdeltakerne til et åpent seminar 13. oktober i Gamle festsal. Innledere vil bli ressurspersoner innen feltet kriminologi, jus og sos-

iologi samt forskere på programmet Forskning om seksualisert vold, NFR. Planen er både en kritisk og kunnskapsrik gjennomgang av rettsvesenets nåværende rolle på feltet og ideer og vyer om alternative løsningsmodeller.

Medlemsdrevet nettverk og ny kunnskap

Når det gjelder nettverkets videre skjebne står vi nå på mange måter ved et skille. Hittil har nettverket blitt finansiert av forskningsrådet, de første to år av Program for forskning om seksualisert vold, i år gjennom Programmet barn, ungdom og familie. Nettverket er blitt huset av Senter for kvinneforskning, og alt det praktiske tatt hånd om av Senterets studiekonsulent Sidsel Platou Aarseth. Faglig ansvar er blitt delt mellom forskere på senteret, koordinator Kristin Skjørten ved NFR og engasjerte forskere ved Institutt for sosiologi og kriminologi.

Bevilgningene til nettverket ble sterkt skåret ned siste år, og mye tyder på at det samme vil skje neste år. Programmet Forskning om seksualisert vold går mot slutten og forskerne innen feltet har knappere tid og ressurser. Det jobbes aktivt i disse dager med å planlegge faglig lederskap for nettverket neste år, og det ser ut til at vi finner en løsning. Mye tyder imidlertid på at nettverket på lenger sikt må omformes til et mer medlemsdrevet nettverk, både når det gjelder innledninger, faglig ansvar og drift.

Modeller for videre drift av nettverket blir ett viktig tema på årets siste møte som vil bli avholdt 23. november på Senter for kvinneforskning. Hold av datoen, nærmere program vil bli tilsendt.

Behovet for nettverket er ikke mindre nå enn da det ble startet. På mange måter er klimaet rundt det seksuelle overgrepssfeltet blitt hardere, både for overgrepssatte og de som forsker og arbeider i feltet. I tillegg har vi i ennå større grad fått øye på all den upløydde marken. Ny kunnskapsproduksjon om seksualisert vold er viktigere enn noen gang!

RUTH TOVERUD
FORSKER, SFK

Noen refleksjoner etter seminarene om "kropp og oppdagelse"

Senter for kvinneforskning arrangerte i 1991 seminarene om Kropp og kvinnelighet i teori og praksis og Kropp og kvinnelighet II. Seminarene var basert på flerfaglighet og tok opp ulike profesjoners og forskertradisjoners forståelse av kvinnelighet og kropp, både deskriptivt og grunnlagsteoretisk utprøvende.

Samtidig som seminarene tok opp mange aspekter ved kjønn og kropp (publisert i Nytt om kvinneforskning nr.1 1992) ble også nye spørsmål og refleksjoner utviklet. Særlig gjaldt dette spørsmål om hvordan den konkrete kroppen og dens erfaringssfære skal gis status som vitenskaplig kunnskap. På seminarene kom det fram at det finnes lite vitenskaplig kunnskap om hvilke *kroppserfaringer* kvinner selv produserer. Hvilken kropp er det kvinner erfarer, og hvordan erfarer kvinner egen kropp og bevegelsesmåte?

Bevegelses-seminarer

Daværende leder Drude von der Fehr ble opptatt av mulighetene av å stille disse spørsmålene i en praktisk kontekst, og inviterte meg til å lage et seminar. Dette ble opptakten til *Kropp og oppdagelse I* i desember 1993. Parallellt hadde jeg selv begynt å arbeide med ideen om å samle kvinner som var opptatt av kropp til praktiske bevegelsesseminarer. Jeg ønsket å prøve ut hvilke praktiske konsekvenser det kan ha å være opptatt av kropp som subjektivitet og erfaring, samt hvilken kunnskap som utvikles når kvinner gir egen kropp oppmerksomhet. *Kropp og oppdagelse II* ble arrangert i april 1994, og *Kropp og oppdagelse III* i mai 1995. Det har vært stor interesse for seminarene, som på grunn av lokalenes størrelse og temaets art, har hatt begrenset deltagelse. Påmeldingen har derfor vært større enn kapasiteten.

Teori og refleksjon om erfaring

Seminarenes tema har vært å arbeide med kroppen som erfaring, oppdagelse og utforskningsfelt. På den ene siden lever kvinneforskere og andre

som er opptatt av kropp og erfaring innenfor en akademisk og teoretisk diskurs (jfr. de to første seminarene). Samtidig lever kvinner i en tid med tilbud om figurforming, kroppsbygging, kosmetisk kirurgi, trim- og treningsprogrammer, slankekurer og kroppsterapier av ulike slag. Når media er opptatt av at Gro Harlem Brundtland innleder året med slanke-løfter, og en av Dagbladets journalister lager to helsiders reportasje om fettsuging av seg selv, så er dette bare to av mange eksempler på en kroppskultur som framstiller kroppen som et instrument kvinner bør forandre, at kroppen er noe kvinner "har" eller "bruker". Det virker som det "å holde orden" på kroppen har en høy status i kulturen, og at de eksteriørmessige/billedlige sidene har høy verdi. At kroppen som objekt og yterside har fått en slik fremtredende plass er paradoksalt når en tenker på at hver og en av oss er, på tross av medias ytersidefokusering, så å si er bundet til å leve i intimitet med våre kroppslige prosesser og tilstander.

Felt mellom to ytterpunkter

Seminarene har satt søkelys hvilke muligheter kropps-subjektet har i en kultur med en særlig spenning mellom, på den ene side; kroppen forstått som objekt og instrument, og på den andre side; kroppen forstått som subjekt og erkjennelse. Det er i feltet mellom disse to ytterpunktene at personers kroppserfaring utformes; i en kamp mellom å kjenne intimitet med egne rytmer og å etterligne utseendefikserte bilder og å la seg beskue av et (mannlig) blikk. Seminarene har forsøkt å legge opp til et brudd med eller omforming av den rådende kroppskultur ved å

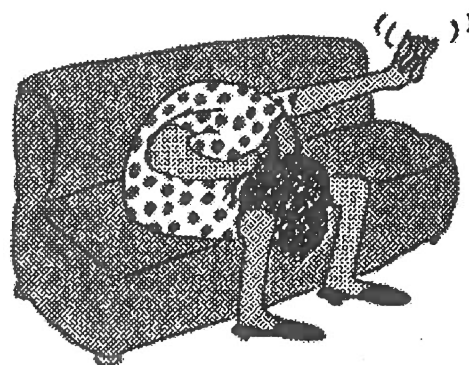
ta utgangspunkt i kroppens eget område, bl.a vekt/volum, ryggrad, bekken, kroppens pust, kroppens organer, kroppens utviklingsmønster, rytme, blikk m.m. Arbeidsmåten har vært å introdusere et tema og deretter eksperimentere og improvisere over temaet. Deretter har vi stillet spørsmålet: Hva var erfaringen? Videre er det forsøkt å teoretisere og reflektere med utgangspunkt i erfaringen. Seminarene har vist at at kvinner har få referanserammer å plasserer denne kunnskapen i, de kjenner bare kategoriene terapi og teori. Seminarenes hensikt er derfor å bryte på kunnskaps- og tradisjonsmangel når det gjelder å utvikle egen kroppslighet og bevegelsesmåte.

Utvikling av flerfaglig kroppsbevegelse

Seminardeltagerne har blitt utfordret til å stille spørsmål som angår hvordan de lever og "forhandler" mellom en instrumentell og ytre kroppskultur og en personlig og meningsfull erfaring? Hva slags fortolkningsprosesser vedrørende egen kroppserfaring blir de innvolvert i? Hva skjer når de gir kroppslige fenomener oppmerksomhet? Dette er viktige, men vanskelige spørsmål å stille på et todagers seminar. Noen deltagere har vært med flere ganger. Denne kontinuiteten har vært viktig for å holde temaet relatert til teori og refleksjon om erfaring. Et større prosjekt er også utviklet med bakgrunn fra seminarene. En gruppe på 10 kvinner har vært samlet ukentlig fra våren 1994 og utforsket feltet sammen. Erfar-

FORTS. NESTE SIDE

"Monica's been on this marvellous self examination course..."

Doktorgrader i tverrfaglig belysning

Senterets serie "Nye doktorgrader i kvinneforskning" er en artig institusjon. Hensikten er å markere og feire slike gledelige milepeler i kvinneforskningen ved Universitetet i Oslo, men også å få tydeliggjort det tverrfaglige potensiale i kvinneforskningen. Derfor ber vi en eller flere forskere fra andre fag kommentere avhandlingen fra sitt perspektiv.

Fordelene ved dette fremgikk tydelig på vårens møte omkring Johanne Sundbys avhandling *Infertility - Causes, Care and Consequences*. Her kommenterte en demograf og en jurist en medisinsk avhandling - og frem sprang et nettverk av sammenhenger, spørsmål og kommentarer fra det ene fagfeltet til det andre. Dessverre hadde ikke så mange funnet veien til Senteret akkurat denne dagen, så her følger noen inntrykk fra seminaret:

Johanne Sundbys avhandling dreier seg, som tittelen antyder, om infertilitet hos norske kvinner. Hun har undersøkt dette i forhold til ulike genetiske, atferdsmessige og risikomessige faktorer. Hun har også sett på hvordan tilbudet fra helsevesenet, den medisinske teknologi, og kvinnes egne rolleforventninger samvirker og bestemmer hvilke emosjonelle og psykologiske konsekvenser ufrivillig barnløshet får på kort og på lang sikt. Johanne Sundby ga oss i sin innledning innblikk i et nok så restriktivt medisinsk forskningsmiljø hvor hun f. eks. - av hensyn til avhandlingens troverdighet! - ble frarådet å si noe om det personlige utgangspunkt for undersøkelsen og hvor et ønske om å bruke mer kvalitative metoder heller ikke "svinget" særlig bra med det medisinske forskningsrådet. Men hun sto i hvert fall fast på at hun ville plassere sin

problemstilling bredt samfunnsmessig og ikke bare i et strikt medisinsk felt. Blant hennes funn kan nevnes at forbigående perioder med infertilitet er forholdsvis utbredt, men at dette er blir mer synlig når kvinner får barn senere. Arbeidsforhold kan ha betydning for lengden på infertilitetsperioder. Hos kvinner med høy utdanning, jobb og fungerende parforhold fant hun få langtidskonsekvenser av infertilitet - men et flertall hadde hatt behov for psykologisk bistand underveis i prosessen.

Demografen Turid Noack fra Statistisk sentralbyrå mente at det demografiske byggverket i Johanne Sundbys avhandling var solid, men at perspektiver fra demografien kunne vært brukt ennå lengere. Demografi dreier seg om studier av befolkningens størrelse, sammenheng og fordeling på forhold som alder, kjønn, familiesituasjon og forskjellige sosiale og økonomiske variable. Demografiske undersøkelser som Johanne Sundbys av reproduktiv helse som har stor betydning for f. eks. dimensjonering av morgendagens helseapparat og av sosial- og undervisningssystemene. Turid Noack viste hvordan et kohort- og livsløpsperspektiv kunne være nyttig i undersøkelser av infertilitet og reproduktiv helse: Dagens unge jenter er f. eks. tidligere seksuelt aktive enn sine mødre og de får senere barn.

Dette har betydning for eksponeringstiden for f. eks. kjønnssykdommer, prevensjonsbruk og dermed for potensiell infertilitet. Et annet eksempel er den betydning det har hvornår i en kvinnes livsløp loven om fri abort innføres.

Juristen Anne Hellum fra avdelingen for kvinneverett vurderte hvilke juridiske problemstillinger Johanne Sundbys avhandling reiste. Kvinneverettens formål er å beskrive, forstå og forklare kvinners rettslige stilling i samfunnet. Johanne Sundbys funn er av betydning for lovgivning omkring kunstig befruktning og bruk av gen- og reproduksjonsteknologi. Disse emner har vært nok så hett debattert mellom kvinneforskere. De fleste av seminarets deltakere hadde vært engasjert i debatten på 80-tallet - på ulike sider - men tonen var mer forsonlig nå. Man innså at for restriktiv lovgivning kunne bety diskriminering mellom kvinner og et for stor motsetning mellom individuelle behov og kollektive mål. Kontrollperspektivet var derfor etterhvert blitt avløst av et perspektiv som prioriterer forebygging, selvbestemmelse og omsorg. Anne Hellum pekte på at Johanne Sundbys funn både når det gjaldt arbeidsmiljøets betydning for infertilitet og behovet for psykologisk hjelp pekte på behov for henholdsvis revisjoner i arbeidsmiljøloven f. eks. i form av rett til omplassering, og behov for å understreke veiledningsplikten innen feltet reproduktiv helse. Kort sagt, et spennende og ytterst informativt seminar for undertegnede, som på forhånd viste relativt lite om både medisinsk, demografisk og juridisk kvinneforskning.

HARRIET BJERRUM NIELSEN, SFK

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

inger fra dette prosjektet vil bli publisert i løpet av høsten 1995 og har arbeidstittelen; "Kvinner i bevegelse - mellom lengsel og lyst". Et tilsvarende prosjekt er også under utarbeidelse med en gruppe menn. I til-

legg er et tredje prosjekt med fokus på utvikling av et flerfaglig kroppsbegrep er under oppseiling. Alt i alt har seminarene gitt verdifulle innblikk i hvilke spørsmål som kan stilles om kropp i en praktisk kontekst, og hvilke teoretiske utfordringer feltet står overfor. Det har gitt erfaring med

hva som skal til for å skape et "rom for erfaringsframbringelse", og det har vist at kroppen som bilde, blikk, objekt og ytterside kan overskrides.

GUNN ENGELSRUD
FORSKER, SFK

Men at Work

The critical men's studies is characterized by political aims and sensibility towards gender and gendered power relationships. In this domain power and men's dominant position in relation to women is the central foundation. The research also explicitly aims to problematize and engender men, to theorize men as "men" by men. Furthermore, men are theorized by at least partly in the attempt to change them.

Prof. David Morgan (Univ. of Manchester) and prof. Jeff Hearn (Univ. of Bradford) are well-known representatives of men's studies. David Morgan is a family sociologist and Jeff Hearn has done research on work organizations and violent men. They lectured for three days at Blindern. 3. - 5. May 1995 on research about men, masculinity and gender relations. The lecturers wanted to stress the distinction between critical men's studies and other forms of research, which somehow treat "the man question".

It is widely accepted that men's studies owe a great deal to feminist studies. This can be discovered from theoretical discussion inside men's studies. Several themes (e.g. identity, family, sexuality, work, gender in research) as well as the names of theorists are pretty familiar for a feminist researcher. Women's studies and especially women's movements have also in their part given the motivation to do research on men and - sometimes - to react politically to maintain the gender order and masculine values, the "real masculinity" which feminism seems to threaten.

Motivation

The main difference, and a very problematic one, between women's studies and men's studies lies in the field of motivation. Women's unequal position, their absence from the production of knowledge, the ignorance of women's existence and their views, have given the motivation to do research which empowers women. None of the arguments, mentioned before are valid when focusing on men's studies. And the grief, that patriarchy is harmful to men too, sounds very weak in the light of the material and symbolic privileges which they also

get. The reasons to do men's studies are personal, varied and opposed. Perhaps that explains the heterogeneity of men's studies and also the difficulties which have appeared in seeking to establish the field.

I was listening the lectures as a feminist researcher, wanting to grasp the idea of men's studies. What gender is, what men are like when they are understood by men who have voluntarily left the safe position of genderless authority of science, that I wanted to know. And also, as a mother of a son and lover of a man, deep in my mind I had a fragile dream to get to understand men better. (This is the dream that the feminist in me furiously resists. Generations of women have been devoted to understanding men. It's a waste of time, an old trick of patriarchy. The most important commitments, says she, are the bonds between women!)

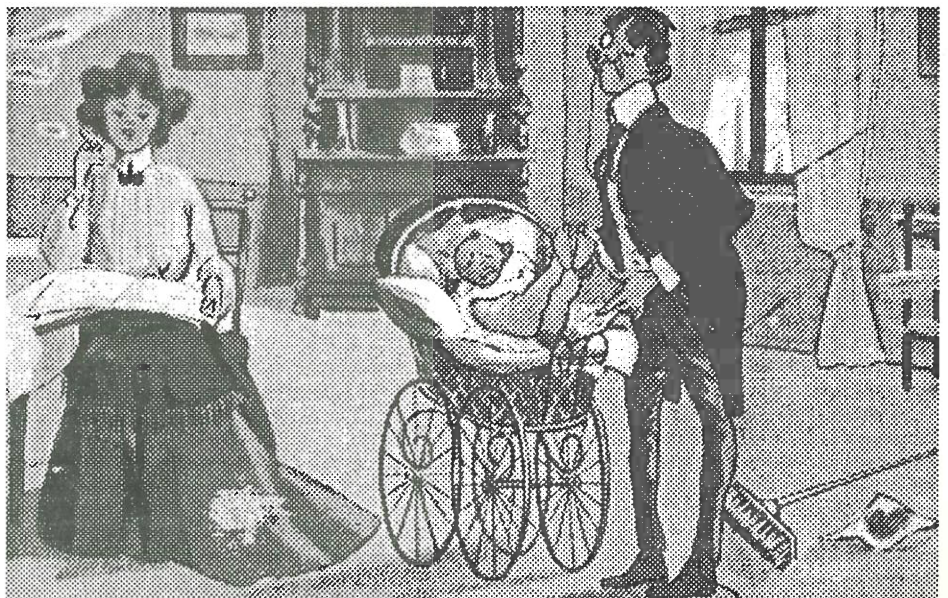
Power

From the topics of lectures one could conclude that to be a man is to have a direct relation to power. Power is a

self-evident part of men's life. It's not mystery, it's not something you could not master. And even if it is a man who is subordinated, he knows immediately what it is all about: the power game. Fascinating, but dangerous to take it too personally. Power from men's point of view is something to do with, it is usable without too many moral intonations. The picture of a men as a competent participant of power games was full-filled by combination of violence, sexuality and power. Violent men and sexual pervers? Where is the enjoyment and pleasure in heterosexuality? Can egalitarian sex ever be erotic when it is an impossibility even in homosexual relationships?

Both Jeff Hearn and David Morgan concentrated on hierarchies between men and masculinities. Even though one kind of white, middle-class, heterosexual masculinity, which for example is represented in political leadership, can be called hegemonic, it's also obvious, that it is not hegemonic in every situation. For instance, the research of organizations has classified several types of masculinities in the context of management. What becomes hegemonic is based on the specific situation. None of the masculinities is hegemonic as such. In this respect, the power relations between men look quite dynamic compared with the picture of subordination of women by men.

FORTS. NESTE SIDE

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

All individuals

Consistent with theories of many masculinities, Jeff Hearn and David Morgan emphasized the many faces of men. This announcement could be called a truism: men are all individuals, as western modern thinking has reserved the status of individual for male only. That's precisely the reason why that statement is not so self-evident. The discourse of individualism has very one-sidedly constructed what is it to be an individual: a sovereign man of reason, a public man. Maybe because of unexistence of alternative discourses, but in the lectures as well as in the discussion, the contents of differences between men remained very thin.

They could be grasped better through the films and postcards which were shown during the course. The visual presentation helped to create associations where masculinities and femininities were in constant movement without mutual exclusion. Multiplicity of categories seems to deconstruct the whole categorization. But because I, we, the viewers and the lecturers gave meanings to what we saw with gendered terms, this was only seemingly so.

Men at work

My last interpretation about what it mean to be a man comes from the way Jeff Hearn and David Morgan were giving the lectures. They gave general lectures together. They had planned beforehand the structure and

topics to be handled and dealt with who is going to say and what. Both were all the time present. While speaking they gave respect to what the other had already said and commented - but not criticized - it. They also asked for information from each other or the other helped without asking. In this respect, to be a man means to do co-operation with another man, to be in alliance in a very positive, egalitarian way. One respects another's knowledge and authority. What was lacking in this alliance was intimacy and emotional involvement to each others as persons. The way of speaking was so polite and task-oriented. But, of course, they were men at work.

SUVI RONKAINEN
GUEST RESEARCHER, SFK

Feminist pedagogies: A research project in Norway

This research is about women's ways of learning and teaching at University. It asks if there are ways that are seen by feminist teachers and feminist learners as especially feminist or womanly. It also asks which ways might not be.

As a result of interviews with women (in English, and occasionally in beginner's Norwegian), a series of descriptions is made. These descriptions relate to explanations of pedagogy/didactics from women's points of view.

The focus of the research is more on the "hows" than on the "whats" of University learning (and the processes of getting degrees). It takes into account various cultural aspects of pedagogies and of feminisms, within a life-long perspective of what learning is and how it happens. The pilot study for the research was conducted in Australia, though the two sets of data are not intended as a comparison. Topics talked about during the conversational interviews for the project include: What ways of learning are particular to women? Are there some learning and teaching practices that are especially feminist? What are some non-feminist pedagogical practices? How do people become feminist or pro-feminist in their teaching? Men who are inter-

ested in these topics are included as research participants.

An aim of the research is to further develop women's theories and practices regarding University learning and teaching, across a range of disciplines or faculties. Another aim is to describe aspects of learning and teaching that are considered significant by the project's participants. Further, the project aims to change discrepancies between equal opportunity policies, University practices and qualities women desire.

If you would like some of your experiences to be included in the project, you can contact the researcher by fax (22 85 89 50 in Norway until the end of June; 61 55 63 32 46 in Australia). As the researcher, I am interested also in what has been written regarding Norwegian feminist/women's pedagogies. My readings of conversations, events and texts will not attempt to produce 'facts' or 'truth'. Instead, various interpretations and subjective positionings will be presented as theories: poststruct-

ural and otherwise.

In considering the Inter Views between the researcher and the researched, the analysis stage of the research thus focuses on discourses and discursive access. There are three sources of data for the project: the recorded interviews; women's writing about their learning and teaching; and the researcher's ethnographic research journal written whilst in Norway, as a participant-observer located in various settings. I am based at the Centre for Women's Research at the University of Oslo for five months, but made preliminary visits to Norway from 1992-4. The project builds also on my years of experience as a University teacher; and as an undergraduate and postgraduate student myself. This includes a semester of studying Norwegian language at Oslo University, together with others from Sri Lanka, Bosnia and China etc.

The research was suggested by women teachers and students in Norway, and is by invitation from the University of Oslo. It is a post-doctoral research project funded by the Research and Graduate Studies Committee at Deakin University, Australia, where I am a Senior Lecturer in Education.

JEANETTE RHEDDING-JONES
GUEST RESEARCHER, SFK

Women and AIDS

Some brief reflections

The World Health Organisation claims over 16 million adults have already been found HIV+, and the figure could top 40 million by the year 2000. It estimates 7-8 million women of child-bearing age are now HIV+, and 50% of new HIV infections are in women. Globally, 50-60% of HIV infections are in young people aged 15-24, with a higher proportion of girls and young women affected. Over 13, 000 women in Europe are already known to have AIDS, and the WHO believes that 75,000 women in Europe already are HIV+. From time of infection with HIV it can be years before any symptoms show. Many people are currently unaware that they or their partners are HIV+, and unaware that they can, tonight or tomorrow, transmit or receive the virus through unsafe sex or blood to blood contact.

European figures are overshadowed by much larger HIV+ and AIDS figures in other parts of the world, where conditions of poverty and lack of basic conditions for healthy survival render people much more vulnerable. Economic realities, migrant work, wars, refugee displacements - all create conditions of vulnerability which place women at particular risk. I began, however, with the European situation, because I believe we haven't really grasped the immediacy of this epidemic. We mostly operate as if AIDS is a distant phenomenon, somehow not really affecting 'us' - that us being 'my country', my corner of the world, my network, my family, my lover, me... And women in particular have been encouraged into this attitude by ways the response to the AIDS epidemic developed.

"Sexual identity" obstacles and gender blindness

First identification of HIV in Western gay men's networks, led to responses to AIDS (research assumptions, policy priorities, media representation) being overwhelmingly saturated with Western homophobia - a product then networked into other parts of the world, inhibiting their responses in turn. Within the homophobia, the emphasis nonetheless was on men - and gay men organized in their communities, often modelling good preventive initiatives and community

support. Although women were being identified as HIV+ from the early 1980s, they have only entered the formal remit of the epidemic slowly and from the sidelines. The central epidemiological methods of identifying routes of transmission make it only possible to immediately identify women under the heading of mother-to-baby transmission. 'Identity' categories blur important information on practices and women are just assumed to be somewhere 'in there' under the heterosexual category. Though homosexual/bisexual is a formal category for transmission (and gives direct access to significant male statistics), heterosexual/ bisexual is absent. The category lesbian does not feature - exempting lesbian identification with risk, though women sexually involved with women also sometimes have sex with men and use drugs - and could be at risk with unsafe sexual practices. A large minority of gay-identified men do have sex with women (but don't necessarily talk about it), and a not insignificant number of heterosexual-identified men have sex with men (and probably don't mention it). And women are implicated in this. The statistics do not show shifts in sexual practices, which are crucial for women to be more aware of.

Irrelevant or deviant women

The sexism in reporting and interpreting the epidemic has delayed

diagnosis of how HIV particularly manifests itself in women's bodies. It has excluded their involvement in research and tests, and neglected development of treatments for particular forms of opportunistic infections which occur predominantly in women. The social support women need (since 'heterosexual communities' do not mobilise creatively as such in prevention work or support care) has been slow to develop. The fact that every time a man becomes HIV+, many women are affected and involved also somehow does not feature in general awareness of the issue. The HIV+/AIDS women profiled by the media usually appear under categories of 'promiscuity' or prostitution - images of 'deviant' women who have committed some inappropriate sexual excess. In any case, not images we easily identify with Auntie Klara or our best friends, our daughters or ourselves. Yet it is women as ordinary as any of us who are infected. And, last but not least, women's vulnerability in social realities of gender inequality and sexual relations where power imbalance is part of the heterosexual pact (whether casual, purchased or socially cemented) gets very little mention.

Women on Norwegian AIDS agenda

At the Landsforeningen mot AIDS' conference on Kvinner og hiv/aids I was recently involved in organising, three Norwegian women give personal accounts of how HIV/AIDS has affected their lives. A vivacious young heterosexual woman spoke of her own infection and its impact on her life; a woman married to and living with a bisexual man who has AIDS spoke of their difficult situation as parents, in their social and working lives; a 70 year old woman spoke as mother of a gay man with AIDS. Actresses read Norwegian poems about the terms of women's lives, and Monica Rudberg spoke vividly of how 'love' is a risk factor impeding young girls and women from practising safer sex.

The reality is that all women need to become more attentive to our

Film - Kjønn - Fascinasjon

Kvinnefilmuke 1995

Norges første kvinnefilmfestival gikk av stabelen 14.-17. mars 1995 - et samarbeid mellom Blindern Filmklubb og Senter for kvinneforskning. Programmet var fullspekket av forelesninger, video- og filmvisninger for å vise at god film også kan lages av kvinner - med kvinner! Vi ville få fram hva kvinner betegner som god og dårlig film, om kvinner lager film på andre måter enn menn, ja om det finnes et eget feministisk filmspråk - kvinnelighet på film!

Festivalen fikk navnet *Film - Kjønn - Fascinasjon*, og med denne frodige tittelen ville vi favne både filmer i historiske og nyere perspektiver; fra avant-garde til mainstream.

Dette bar også forelesningene preg av. F. eks. de fire første foreleserne, Maureen Thomas, Anja Breien, Tone Kristine Kolbjørnsen og Eva Liestøl trakk fram kvinner i alle relasjoner til film. Kvinner som film-skapere, kvinner som deltagere/rolle-innehavere og kvinner som mottagere av film.

Maureen Thomas, nå leder av Screen Studies ved den nasjonale film og tv skolen i London, trakk spesielt fram bruk av virkemidler for å framstille kvinner i film, og ga oss en del smakebiter på dette.

Dagen etter startet med visning av *Hustruer I*, og etter denne var vi så heldige å få Anja Breien, regissør av bl.a. *Hustruer*-filmene, til å fortelle oss litt om arbeidsmåten og utviklingen av disse filmene. Hennes arbeidsmåte er spesiell fordi hun utvikler manus underveis i samarbeid med de tre hovedrolleinnhaverne i filmene.

Denne kvelden ble det vist tre filmer. Edith Carlmars debut film, *Døden er et kjærtegn*, Marie-Louise de Geer-Bergenstråles *Mamma Papa Barn* og Nancy Mecklers nye, sterke film *Sister my Sister*.

Neste dag var temaet for foredraget *Mellom kruttrøyk og tebrød: Når kvinner går på kino*. Denne gangen var det Stipendiat Tone Kristine Kolbjørnsen fra Universitetet i Bergen for å holde foredrag om kvinner og filmresepsjon.

Vi hadde to filmer på programmet denne kvelden. Det var Jane Campions *Sweetie* og Moufida

Tlatlis nye film fra 1994 *The Silence of the Palace* som da ble vist for første gang i Norge.

Den siste dagen hadde vi invitert amanuensis Eva Liestøl til å snakke om fatale kvinnebilder i tidlig filmhistorie. Dette var også ment som en liten forberedelse til kveldens filmvisninger med blant andre Marlene Dietrich.

Etter foredraget ble det vist tre spennende kortfilmer på video med og av Maya Deren. Filmene ble laget på 1940 tallet hvor Deren fungerte både som regissør, danser og skuespiller i filmene sine.

De to siste filmene på programmet var Josef von Sternbergs *Den blå engel* og Carl Th. Dreyers *Jeanne D'Arc* fra 1928. Filmen var uten lyd, og vi var heldige å få Thorolf Holmboe til å akkompagnere på kontrabass.

Filmuka fikk bra dekning i media, både aviser og radio, og dette ga god deltagelse, spesielt på filmene. Foredragene hadde desverre litt få tilhørere, noe som antagelig skyldes tidspunktet (formiddagen). Det er første gang vi arrangerer en slik "uke" ved Senter for kvinneforskning, og vi vil absolutt betegne den som vellykket! De fleste av oss som deltok på hele eller deler av filmuka fikk noen aha-opplevelser, og muligens ser vi film med nye øyne.

Takket være "sponsing" fra Voksenopplæringen på Blindern, Studiesenteret for film og Norsk Kino og Filmfond og i tillegg et hyggelig samarbeid med Blindern Filmklubb, hadde vi muligheten til å gjennomføre seminaret.

HELLE GRANUM
SFK

Fra minnearbeid og kvinnelig subjektivitet til feministisk objektivitet

Kunnskapens kjønn.

Minner, refleksjoner og teori
av Karin Widerberg, Pax forlag,
Oslo 1995.

17 år gammel jente døde etter basketak med drapsmannen. Da hun ble funnet, var kjolen trukket opp til beltestedet. Trusen og strømpebukene var trukket ned på ankene, skrev Aftenposten 9. mai i år.

De siste 20-30 årene har det skjedd store forandringer i kjønnsrollemønstrene. Kvinner har i større grad kommet inn på den offentlige arena og menn har begynt å "innta" den private sfære. Hva skjer når kjønn "revner" og kvinner ikke lengre likner på seg selv? Dette er Tordis Borchgrevink opptatt av i sin artikkel "Høydeskrekk" (i "Kjønn og samfunn i endring" Konferanserapport, Norges Forskningsråd 1995). I boka "Kunnskapens kjønn" er Karin Widerberg derimot mer opptatt av det som forener enn det som skiller kvinner fra hverandre. Uansett alder og klassebakgrunn er det vel noen erfaringer vi kvinner har felles. Aviser og andre nyhetsskilder minner oss daglig om dette ved sine oppslag om kvinner som er mishandlet eller voldtatt.

I "Kunnskapens kjønn" skriver Widerberg om den "seksuelle sårbarheten" som et av de områdene hvor kvinner har felles opplevelser. For å komme på sporet av kvinners erfaringer, har Widerberg benyttet seg av erindrings- eller minnesarbeid. Metoden er utviklet av Frigga Haug og hensikten er å problematisere "det naturlige". Ved å belyse sammenhenger som vi tar for gitt, vil Haug synliggjøre kvinners felles erfaringer. Og dette er også Widerbergs ønske med minnehistorier rundt temaene seksualitet og kunnskap fra egen barndom- og ungdomstid samt møtet med universitetet. På denne måten vil hun vekke leserens lyst til å reflek-

tere over sine egne erfaringer som kvinne.

Seksuell lyst er noe kvinner ikke har lov til å ha, skriver Widerberg. Når det gjelder kvinners ære er den, ifølge Frigga Haug ("Sosiologi i dag" nr.3 1990), nært forbundet med hennes seksuelle ærbarhet. Denne ivaretas i sin tur best ved at kvinnen forholder seg til sin kropp som seksuelt utilgjengelig for menn. Dette kan utdypes med Rønnaug Sørensen's ord fra artikkelen "Det går på verdigheten løs" (Brantsæter/Widerberg (1992:71): "Sex i arbeid(et)"); "En mann som er mye "ute på byen" og stadig skifter partnere, får kanskje et oppgitt skuldertrekk fra sine gifte og samboende kamerater, men har likevel gjerne en posisjon som populær blandt damene - og litt av en kar! Om en kvinne skifter partnere ofte, blir hun bedømt som "lett på tråden" - hennes verdi synker, og det er ikke noe hun skryter av."

Parallelt med den heteroseksuelle orienteringen vokser kvinneforakten, hevder Widerberg. Ved å ta avstand fra en "horete" kvinne som forskjellig fra en selv, kan en styrke sin egen selvfølelse av å være en "riktig" kvinne, en "madonna", skriver Marianne Brantsæter ("Om kjønnets logikk" i Brantsæter Widerberg (1992:158): "Sex i arbeid(et)"). I "Kunnskapens kjønn" settes dikotomiseringen av kvinner på det seksuelle området i sammenheng med kunnskap og kjønn. Vi kjenner vel alle til utsagnet "dum og deilig". Som kvinner må vi ofte velge om vi skal fremstå som kropp og ikke hode, eller som hode og gjemme bort

kroppen, skriver Widerberg.

Men boka er ikke kun ment som refleksjoner over eget kjønn. Widerberg er også opptatt av minnearbeidsmetodens muligheter og begrensninger som feministisk alternativ for kunnskaps-produksjon. I bokas siste del tar hun derfor for seg hvordan vi på bakgrunn av sammenhengene mellom seksualitet, kunnskap og kjønn kan gå frem for å produsere kunnskap på "våre premisser". Hva slags objektivitet er forenelig med kvinnelig subjektivitet? spør hun.

Mange feministiske teoretikere har kritisert den kvantitative metoden som har sprunget utifra naturvitenskapen. Positivisme-debatten ble i Norge innledet med artikkelen "Deltakar og tilskodar" av Hans Skjervheim i 1963. Tanken om den objektive forskeren som har distanse til sitt forskningsobjekt, holder ikke, skrev han. Skjervheim argumenterte for en ny forståelse av forsker-utforsket relasjonen. "Den utforskede" er både subjekt og objekt og "forskeren" er både deltaker og tilskuer i forskningsprosessen.

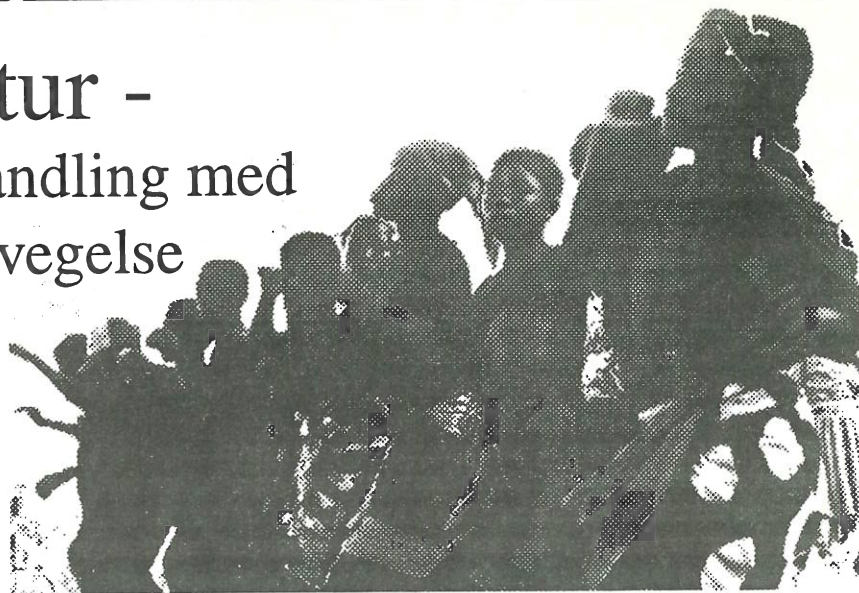
I "Kunnskapens kjønn" presenterer Widerberg fire feministiske teoretikere; Frigga Haug, Dorothy Smith, Ann Game og Joan Scott. Deres angrepsmåter tar utgangspunkt i nærhet, imotsetning til avstand, og starter i og med erfaring. Minnearbeid er en metode som problematiserer erfaring. Den utgår ifra nærhet samtidig som den benytter seg av distanse, skriver Widerberg. Angrepsmåten skulle kunne brukes for å problematisere og videreutvikle intervjuet. Intervjufasen i min hovedoppgave i sosiologi, om kvinners opplevelser og erfaringer fra militæret, er et tilbakelagt stadium. Men i senere arbeider håper jeg å kunne ta Widerbergs oppfordring om å bruke egne minnehistorier som veiviser i dybdeintervjuer.

Mer vil jeg ikke røpe om Karin Widerbergs siste bok "Kunnskapens kjønn". Men fengslende fra første stund, var boka. Og debatten om kvinnelig subjektivitet og feministisk objektivitet er vel noe som bør vekke diskusjonslysten hos noen og enhver...

ANNE WERNER
STUDENT, SFK

Bevegelseskultur - en antropologisk avhandling med fokus på kroppslig bevegelse

Med et perspektiv på kroppslig bevegelse, eller det som her blir kalt bevegelseskultur, kan nye kulturelle muligheter avdekkes, noe som igjen utfordrer antropologiske modeller om endring og kontinuitet.

Denne avhandlingen bygger på erfaringer fra to opphold i Dar-es-Salaam i Tanzania, en tremånedersperiode fra 1988-89, og et åtte måneders feltarbeid fra 1992-93, og tar for seg bevegelseskultur med fokus på kroppslig bevegelse. Avhandlingen har dermed et empirisk spesifikt aspekt knyttet til Dar-es-Salaam i Tanzania, og et teoretisk-metodisk aspekt knyttet til "bevegelseskultur" som et sosiokulturelt fenomen.

Tematisk utgangspunkt

Avhandlingen tar utgangspunkt i idrettsprosjektet "Sports for All", et masseidrettsprosjekt som var i virksomhet i Tanzania fra 1982-1992. Prosjektet hadde som mål å innføre idéen om masseidrett og trim til Tanzania. Jeg var med på å starte pilotprosjektet "Sports for All and Woman at Village Level" i Dar-es-Salaam i 1989, der jeg var instruktør for en gruppe arbeiderklassekvinner som med dette skulle få et trim-tilbud. I avhandlingen tar jeg utgangspunkt i mine egne erfaringer fra dette engasjementet, der jeg ble møtt med andre forståelser av kropp og bevegelse: Kvinnene ville ha betaling for å trene. De synes det var bortkastet å danse rundt en kassettpiller, og dessuten kunne det være direkte usunt!

Da jeg kom tilbake til Dar-es-Salaam fire år senere, så det ikke ut til at folks forestillinger om trim var tilsynelatende forandret. Idrettsprosjektet hadde ikke lyktes i å gjøre

trim til en masseidrett i Dar-es-Salaam. Med dette gikk jeg ut fra følgende hypotese: Kulturell kroppslig bevegelse omfattes av en treghet som gjør at det skapes en stabilitet i kulturen, til tross for forsøk på å endre på folkelige forestillinger om kropp og bevegelse. Idrettsprosjektet brukes i avhandlingen som en kontrasterende bakgrunn for å avdekke folkelige forestillinger om kropp og bevegelse. Jeg vil her trekke ut et par sentrale poeng som kan illustrere noe av det problemfeltet jeg forsøker å belyse i avhandlingen.

Fra kropp til bevegelse

Folk beveger seg på spesielle måter; de går med svai rygg, rett rygg, lange skritt og korte skritt. Men om en tjukk dame med lang kjole beveger seg fort eller sakte, og hvordan hun beveger seg, har en sammenheng med folkelige konvensjoner og forestillinger om verden. Et viktig perspektiv i avhandlingen er hvordan vår væren-i-verden kan forklares gjennom kroppslig bevegelse. Kvinner jeg ble kjent med i Dar-es-Salaam fortalte meg at det var viktig å gå med "svingende bevegelser" for å fremheve formene. Kjoler ble sydd inn i livet for å få rumpa til å se stor ut. Mange mente at for å få til de riktige bevegelsene, som gjorde en kvinne attraktiv, var det også fint å være tjukk. Kroppens form ble i større grad snakket om i forhold til hva som var funksjonelt for en bevegelse, snarere enn som et "kroppslig

ideal" som på mange måter refererer til en kroppform løsrevet fra omgivelsene. Dermed er det mer relevant å snakke om bevegelsesideal snarere enn kroppsideal.

Kroppslig hukommelse, makt og kjønn

Måter å bevege seg på, kan i mange tilfeller sies å være knyttet til forestillinger om mannlighet og kvinnelighet, og kjønnsrelasjonen forvaltes og reproduseres gjennom kroppslig bevegelse. Mange av disse forestillingene omfattes av en selvfølgelighet som gjør at de ikke eksplisitt verbaliseres. Slike forestillinger kan sies å reproduseres gjennom den kroppslige tause hukommelse uten å gjøre seg til gjenstand for en offentlig diskurs. I andre tilfeller eksisterer det klart uttrykte konvensjoner om hvordan kvinner og menn skal bevege seg og "ta seg ut".

En viktig diskusjon i avhandlingen blir dermed i hvilken grad kjønnsforskjeller reproduseres gjennom en maktdiskurs eller gjennom den kroppslige hukommelse som ikke nødvendigvis har et maktspekt ved seg. Dette innebærer at maktbegrepet, slik Foucault bruker det, problematiseres. I hvilken grad er kvinner underlagt menns makt og dermed "passive" og "docile bodies"? Et eksempel som belyser denne diskusjonen er en tolkning av hvordan middelklassekvinner i Dar-es-Salaam som trener aerobics, får makt til å gjøre noe med sin tradisjonelle rolle som kvinne. Treningen kan forstås som at kvinnen på den ene siden underlegges en vestlig idretts-

diskurs om kropp og bevegelse, samtidig som hun løsriver seg fra en tradisjonell bevegelsesdiskurs, der kvinnen skal holde seg

hjemme og helst være "litt å ta i". Aerobicstreningen tolkes på denne måten som en kulturell mulighet for kvinnen, som hun nettopp får gjennom denne formen for bevegelse.

Bevegelseskultur som analytisk begrep

Slik bevegelseskultur brukes som et analytisk begrep, refererer det til et "erfaringsrom", et felt av kroppslige erfaringer folk har av å bevege seg. Dette erfaringsrommet omfatter både kroppslige erfaringer som er "ordløse" og kroppslige erfaringer som verbaliseres.

Avhandlingen er ment å belyse fruktbarheten som ligger i å trekke kulturell kunnskap og kulturelle forestillinger tilbake til kroppen. Dette innebærer et kritisk blikk på hvordan kroppen tidligere har blitt behandlet i samfunnsvitenskapen, som en "ting" adskilt fra fornuften og språket. Den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty og hans perspektiv på kroppen som noe vi både har og er, og som vi erfarer verden igjennom, er et grunnleggende utgangspunkt for avhandlingens teoretiske tilnærming til kroppslig bevegelse. Avhandlingens teoretiske innfallsvinkel tar dermed sikte på å utfordre et "jeg tenker altså er jeg" med et "jeg beveger meg, altså er jeg".

Hoveddiskusjonen går ut på hvordan bevegelser reproduseres. Hvorfor fortsetter for eksempel tanzanianske kvinner å gå med en "gyngende" gange? Er det fordi de gjennom "taus" erfaring av å bevege seg husker bevegelsen, eller er deres bevegelser "kontrollert" og reproduseres som konvensjoner? Dette problematiseres ut fra to teoretiske perspektiver på henholdsvis kontinuitet og makt: Antropologen Paul Connertons perspektiv på inkorporert praksis (kroppslig praksis som ikke eksplisitt verbaliseres) som kontinuitetsskapende, og Foucaults perspektiv på makt og diskurs.

ANNE LESETH
STUDENT, SFK

Kva gjorde studentfeministane i vår?

Dette semesteret starta Studentfeministane med ei omdøyping av oss sjølve, frå det noko tunge "Studentgruppa ved Senter for kvinneforskning" til det fyndige nåverande navnet. Dette var noko me hadde planlagt å gjera ei stund, me mangla bare det viktigaste - eit godt navneforslag.

Det var Ingeborg, som utmerkar seg med si språkmakt, som foreslo "Studentfeministane". I desse dagar, då unge jenter synest å ha falt på kne for den dominerande ideologi sin stigmatisering av ordet feminist, fann me at det var på tid å ta ordet tilbake og gjera det til vårt, komplisert, forpliktande og utfordrande som det er. Litt diskusjon var der jo: "Vil me med dette støyta frå oss målgruppa vår - dei kvinnelege studentane?" "Kva er nå ein feminist?". Fyrste innvendinga er ikkje lenger aktuell, me har så å sei bare fått positiv respons, jenter synest å ønska femi-

Likevel er det meir overlapping kva gjeld gjeremål, enn streng avgrensing. Såleis har t.d. kvar av oss hatt ansvar for kvart sitt foredrag, som er kjernen i tilbodet vårt til studentar og andre interesserte.

Kvinnens kultiske funksjon

Fyrste foredrag ut var ved Jorunn Økland, stipendiat ved Teologisk Fakultet. Ho fortalde om kvinnens kultiske funksjon i Korint 1. hundreåret. Framstillinga hennar var særst interessant, og ga mange av oss

nistnavnet velkomen, og folk er blitt meir nyfikne på oss. Andre innvendinga står nok framleis, og skal kanskje ikkje ha eit eintydig svar. Me planlegg litt ideologisk samkøyring til neste semester - men slik gruppa har fungert, har ikkje dette vore vår mest maktpåliggjande oppgave.

I tillegg til det nye navnet, er det også nytt av året at me i styret har delt oss inn i ulike ansvarsområde.

ganske ny innsikt i eit område av humanistisk forskning som er lite kjent for dei fleste. Bare så synd at ikkje fleire kom her! Dette må eg delvis ta på mi kappe; annonseringa av dette møtet var nok vel fagspesifikk og noko snever. Samstundes hadde me på dette tidspunktet dårlege rutinar på å marknadsføre aktiviteten vår. Til dette kjem det under-

FORTS. NESTE SIDE

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

lege(?) faktum at Universitas gong på gong har sortert oss vekk frå aktivitetsskalenderen deira på sistesida i avisa, når me har bedt om å få prenta stoff der.

“Kast-deg-frampå”-kurs

Meir oppløftande er då responsen på vårt semesterlege tilbod om “Kast-deg-frampå”-kurs. Dette blei avvikla siste helga i februar, og også denne gong var der fleire interesserte enn det var plass til. Som andre jenter som har kasta seg frampå før dei, opplevde kursdeltakarane den befriande samkjensla som kurset si insistering på positiv tilbakemelding gjev. Her har me verkeleg møtt eit behov som det er svært hyggeleg å kunna avhjelpa.

Filmkveldar

Mars var ein aktiv månad. Då hadde me tri møte og arrangerte 8. mars-feiring. Vårt nye tilbod om filmkveldar med “feministisk tilsnitt” blei fyrste gong utprøvd 1. mars. Her hadde Justine fått Ingrid Dokka (Norsk filmklubb) til å halda ei innleiing om Edith Carlmar, som er regissør av filmen som blei vist, “Døden er et kjærtegn”. Også her skulle me gjerne sett fleire fram-møtte, men dei som var der, meldte om interessant framstilling av norsk films fyrste kvinne, og ein engasjerande film. Etterkvart har me fått bedre rutine på å dela ut løpesettlar og henga opp plakatar dei dagane me har eit tilbod, og me har oppnådd gode resultat ved dette. Me er ei ung gruppe med forholdsvis lita fartstid, så me er stadig i utvikling og lærer masse undervegs!

Vellukka 8. mars-feiring

Den internasjonale kvinnekampen fekk ei fin markering. Det følte me sjølve, og det fekk me høyra av fleire fram-møtte både under og etter feiringa. Igjen hausta me mange nyttige erfaringar om koss ting bør gjerast og koss dei ikkje bør gjerast. Kjersti Ericsson las dikt som “gjekk rett heim” hos mange av oss, Mette Tholefssrud bidrog med suksesshistoria om “Kvinnegruppa -92” og deira

kamp mot topplaus servering, og Kathrine Vangen ga oss eit innblikk i NSU sitt kvinnepolitiske arbeid. Etter paroleskriving kom gruppa “Jada jada”, og underholdt med særskild humørfyllt visesang. Nysteikte vaffer stilte vonaleg den verste svolten hos folk, og etter endt program på Blindern deltok me i toget bak det heilt ferske “Studentfeministane”-banneret. Heilt til slutt blei det samling på Kafè Celsius. For oss arrangørane blei 8. mars ein slitsam og god dag. Særleg tilfredsstillande er det å sjå alle dei oppegåande, unge jentene som ønskjer å æra den internasjonale kvinnekampen.

Kjønnskultur

Med ei veker mellomrom heldt Beatrice Halsaa og Hanne Haavind sine foredrag, som var godt besøkte og tydeleg vel likte. Halsaa sitt bidrag var svært personleg, og det er gledeleg å oppleva ei kjend kvinneforskar ta studentane så til dei gradar alvorleg at ho vel å dela med oss sine subjektive og til dels ganske problematiske erfaringar i samband med fagleg arbeide. Haavind provoserte særleg dei mannlege fram-møtte med sin tese om maktaspektet i kjønnskjarleiken. Til dette foredraget hadde nemleg ein del gutar funne vegen. Dei helsar me sjølv sagt velkomen, i det dialog mellom kjønna er fundamentalt viktig i forhold til endring av kjønnsideologi og -praksis. Det ein bare må hugsa på her, er at spørsmålsrunden og diskusjonen etter foredraget blir nøyare overvåka enn kva me elles er vande med. Gutar tar

nemleg ordet, dei - ofte utan å be om å få det fyrst, sjølv når dei kjønns-messig er i mindretal, sjølv overfor kjende kvinneforskarar. Slik kan ein få den ironiske situasjonen at fleire jenter blir sittande å høfleg lytta til ein gut som fyller rommet og tida med å terpa på sitt poeng om at kjønn ikkje har noko med makt å gjera.

Kristi Anne Stølen var neste kvinne ut, i slutten av april. Her fekk me nok ei spennande og godt besøkt framstilling av kvinneforskning. Denne gong gjaldt det den implisitte mannsdominansen, med døme frå Argentina. Mange subtile former for kjønns-makt blei her sette ord på, til stor glede for tilhøyrarane. Nettopp dette aspektet ved kvinneundertrykking og mannsdominans, - det u-utalte, underliggjande - er nok noko unge feministar i dag har størst behov for å forstå og konkretisera.

Siste samling var kring filmen “Thelma og Louise”, ei populær og spennande framstilling av vårt uutømmelege tema, kjønnskulturen og utslaga han gjev.

Alt i alt har det vore eit nokså aktivt semester, og me synst at me har handsama oppgåvene våre stort sett bra, men der er ganske store rom for forbedringar. Det blei i fjor noko utskifting i gruppa, dei “eldste ringrevane” er nå opptekne på anna hald, og dette har vore med på å gje oss andre kjensla av å starta på nytt, med nytt navn og kanskje nokre nye målsetjingar. Mellom anna ønskjer me til neste semester å kunna involvera oss i studentpolitisk arbeid i større grad. Her er ein del skoloring av oss sjølve påkrevd!

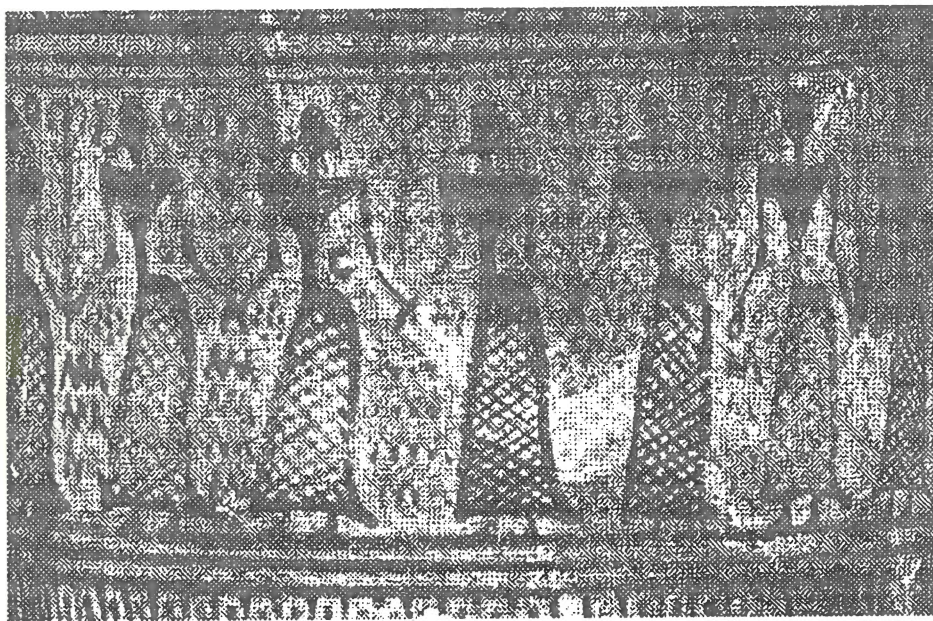
Ideologisk samkøyring

Til hausten vil me også forsøka å få til eit seminar om økologi og feministisk økonomi, dersom vår økonomi tillet det. Og sjølv sagt vil me arbeida med å inkorporera erfaringane frå i vår når det gjeld det strukturelle og praktiske ved gruppa vår, slik at me kan bli ei stadig bedre fungerande studentgruppe. Me seier takk til alle som har fulgt oss så langt - og ønsker alle interesserte vel møtt til hausten!

ANNE KALVIG
STUDENTFEMINIST, SFK

Nordisk forening for kvinne- og kjønnsforskning

Nordisk forening for kvinne- og kjønnsforskning ble stiftet under Nordisk Forum i Åbo i august 1994. Foreningen valgte da et styre bestående av en representant m/vara fra hvert av de nordiske land.

Blant hovedoppgavene til den nye foreningen vil være å fungere som utgiverforening for tidsskriftet NORA: Nordic Journal of Women's Studies, som nå er inne i sitt 3. år og utgis av Universitetsforlaget/Scandinavian University Press. Foreningen ser det også som en svært viktig oppgave å fungere som bindeledd mellom kvinneforskningsmiljøer i de nordiske land, samt å arbeide for forskerutdanning. Med det for øye tar foreningen sikte på å arrangere nordiske konferanser om kvinne- og kjønnsforskning, trolig hvert tredje år. Den første konferansen planlegges lagt til 1996, trolig i oktober/-november (se nedenfor).

Foreningen har til nå holdt to styremøter, 24.-25. november 1994 og 21. april 1995, begge i Oslo. På vårt første styremøte tok vi bl.a. opp Nordisk ministerråds initiativ for å få opprettet en nordisk institusjon for kvinne- og kjønnsforskning. I en henvendelse til Ministerrådet sa vi oss svært glad for dette initiativet og understreket at vår forening gjerne står til disposisjon for den nye

institusjonen og koordinatoren som en ressurs- og kontaktgruppe. Vi tror at vi vil kunne ha stort gjensidig utbytte av nær og jevnlig kontakt i årene som kommer. På vårt styremøte i april deltok den nytilsatte koordinatoren i nordisk kvinneforskning og kommende leder for den nye nordiske instituttet for kvinneforskning, Fride Eeg-Henriksen. Vi ser fram til et nært samarbeid med henne og er allerede i gang med å legge planer for neste års stormønstring av nordisk kvinneforskning. Dette vil bli en konferanse som tar sikte på å få fram bredden i nordisk kvinneforskning i dag! Vi håper å få mange henvendelser og innspill vedr. opplegg og tema og vil arbeide hardt for å få spredt informasjon om den planlagte konferansen så bredt som mulig.

Styret består av følgende personer:

Danmark: Bente Rosenbeck, Københavns Universitet, rosen@coco.ihh.ku.dk; vara: AnneScott Sørensen, Odense Universitet

En kvinnes plass

En tverrfaglig konferanse om Kvinner, hushold og privatliv.

Tors. 20. juni - lør. 22. juni 1996 ved Høgskolen i Agder, Kristiansand.

Det inviteres til å sende forelesningssammendrag til denne konferansen med det store temaet kvinner, hushold og privatliv. Av aktuelle innfallsvinkler kan vi nevne: historisk, kulturell, litterær eller samfunnsvitenskapelig. F. eks. barn- dom, seksualitet, moderskap, familie, aldring, husarbeid, hushold, hjemmeinnredning, omsorg og helse. Innledere er Ann Oakley, Universitetet i London, Marianne Gullestad, Universitetet i Trondheim. Sammen- draget bør være på ca. 500 ord skal sendes til Annabelle Despard, Høgskolen i Agder, 4622 Kristiansand or Judy Giles, University College of Ripon and York St. John, Lord Mayor's Walk, York, YO3 7 EX, U.K. by 13th October 1995.

Finland: Harriet Silius, Åbo Akademi (nestleder), hsilius@abo.fi
vara: Sinikka Tuohimaa, Universitetet i Oulu

Island: Helga Kress, Islands Universitet
helga@mail.rhi.hi.is;
vara: Thorunn Sigurdardottir, Islands Universitet

Norge: Gerd Bjørhovde, Universitetet i Tromsø (leder)
gerdb@mack.uit.no
vara: Beatrice Halsaa, Høgskolen i Hedmark

Sverige: Eva Magnusson, Umeå Universitet
eva.magnusson@apsy.umu.se
vara: Eva Borgström, Göteborgs Universitet

GERD BJØRHØVDE
UNIVERSITETET I TROMSØ

Hva gjør JURK?

Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK) ble opprettet i 1974 og er en uavhengig organisasjon ved Det juridiske fakultet i Oslo. JURK er en unik organisasjon i europeisk sammenheng hvis hovedformål er å bekjempe kvinneundertrykkelse og bedre kvinners rettstilling.

Vi er 21 kvinnelige jusstudenter som gir gratis rettshjelp i alle typer saker i form av konkret saksbehandling. Hovedtyngden av den juridiske veiledningen omhandler oppløsning av ugift samliv og ekteskap (ca. 10% av skilsmisene i Norge i 1994 var innom vårt kontor) samt barnerett, arbeidsrett, arverett og boligrett. JURK praktiserer ingen inntektsgrenser for å gi kvinners juridiske veiledning. Vi mottar årlig ca. 3.000 klienthenveler fra hele landet.

JURK arbeider rettspolitisk i et kvinneperspektiv og står oppført på Justisdepartementets høringsliste og skriver høringsuttalelser vedrørende lovforslag.

Organisasjonen er unik i å fremme likestilling på det juridiske området blant annet ved å holde foredrag og skrive informasjonsmateri-

ale. Det er f. eks. temahefter om *Ugift samliv, Separasjon og skilsmisse, Seksuelt misbrukte barns rettsstilling og Arbeidsrett*. JURK har utarbeidet et undervisningsopplegg om likestilling som vi bruker for klasser i videregående skoler.

Vi tar i mot saker pr. telefon og brev, samt ved personlig fremmøte. En saksbehandler har hovedansvaret for å gi kvinnen de råd hun trenger i sin situasjon. Alle rådene kontrolleres av en gruppe saksbehandlere før de skriftlige svarene sendes ut. Gjennom denne kontrollfunksjonen ivaretar JURK klientenes rettsikkerhet.

Ved siden av den generelle saksbehandlingen er medarbeiderne delt inn i tverrgrupper. Disse arbeider med fengselsrett, saker hvor kvinner har vært utsatt for overgrep, fremmedrett og internasjonal privatrett.

Besøksadr:
Tullingt. 4c (inng. Pilestredet),
Postboks 6756, St. Olavs plass,
0130 Oslo.
Telefon: 22 85 19 00
Faks: 22 20 68 62.

Klientmottak. pr. telefon. man.
ons. fre. kl. 09-15, tors. 17-20.
Ved persolig fremmøte:
tirs. kl. 12-14. tors. 16-20.

LIV SOLVEIG PETTERSEN
DAGLIG LEDER

HF's etikkseminar

Tema: Likeverd og forskjell. En etisk intuisjon og dens grenser

Da HF's etikkseminar startet i vårsemesteret 1992, ble temaet *meneskeverd* tatt opp. I høstsemesteret vinkles temaet utfra *likeverd* og *rettferdighet*. Seminaret vil ta utgangspunkt i grunnleggende intuisjoner om hva som utgjør den etiske grunnlaget for likebehandling og forskjellsbehandling av mennesker, nasjonalt og internasjonalt, og særlig når det gjelder forhold mellom menn og kvinner.

Hovedformålet med etikkseminaret er å bygge opp kompetanse i forskning, undervisning og formidling i grunnlagsetikk med relevans for anvendt etikk på forskjellige konkrete områder.

Etikkseminaret skal være et forum for forskere, stipendiater og viderekomne studenter ved HF og andre fakulteter. Det er lagt opp til seks seminarer og en endagskonferanse som avrunding. Noen eksempler på seminarene skal nevnes her, ellers fås nærmere opplysninger og fullstendig program ved Filosofisk institutt, Boks 1020 Blindern, 0315 Oslo, tlf. 22 85 69 11.

Åpningsseminar 31. august kl. 14.14-17, Sem. rom 1 Sophus Bugges Hus med professor Jon Wetlesen og førsteamanuensis Øyvind Baune: *Hva er moralsk relevant grunn for likebehandling eller forskjellsbehandling og Forskjellsbehandlingens logikk.*

Endagsseminaret 23. november kl. 10.15-12 og 13.15-15 i konferanserommet 12 etasje, Niels Henrik Abels Hus er ved forskerassistent Ulla Holm fra Umeå om *Utlegeringer og anvendelser av likhetsintuisjoner innenfor feministisk etikk*. Førsteamanuensis Drude von der Fehr innleder om *Likhet og relevant forskjell i et feministisk og pragmatisk perspektiv*.

RED.

Det feministiske prosjekt i planleggingen

Nordisk forskerkurs på Nordplan 23. - 27. oktober 1995

Det trengs en fordypet diskusjon om hva som menes med å øke kvinners deltakelse og innflytelse i planleggingen. Det angår både endringer i profesjon og praksis, såvel som i planlegging som vitenskapelig disiplin.

Det finnes ulike feminismer, men det de har felles er visjonen om å oppheve det asymmetriske maktforholdet mellom kvinner og menn. I mange land, også i Norden, arbeider man med strategier for å øke kvinners deltakelse i offentlig planlegging. Dette skjer samtidig som den teoretiske diskurs om kjønns- og kvinneperspektiv i planleggingen ofte foregår langt fra kvinners daglige virkelighet, og viktige planleggingsarenaer forskyves mot forhandlingsformer og nettverk der kvinner hittil har dårlig tilgjengelighet.

På dette forskerkurset vil man undersøke betydningen av kvinner (og menns) biologiske og sosiale kjønn i planleggingen. En antakelse er at et feministisk perspektiv må omfatte både et kvinneperspektiv og et kjønnsperspektiv. Det settes søkelys på kvinner som aktører i planleggingen, som planleggere, forskere, brukere/medborgere, lærere mm.

Kurset henvender seg til forskerstudenter, forskere og utredere/planleggere i forvaltningen. Deltakerantallet er begrenset til 25. Deltakeren forventes å presentere et paper, men det er ikke noe krav.

Kursavgift er SEK 500. Frist for påmelding er 22. august.

For nærmere informasjon skriv eller ring Nordplan, Box 1658, S-111 86 Stockholm ved kurssekretær Marita Strømqvist og kursansvarlig Sigrun Kaul.
Telefon +46 8 463 54 00.
Faks: +46 8 463 54 01.

Sakset fra Nordplans (Nordisk institutt for samfunnsplanlegging) rundskriv om kurset.

RED.

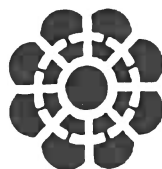
Kvinneuniversitet på Løten feirer sitt 10-års jubileum høsten 1995.

I den forbindelse gis et stipend på kr. 50.000,-. Prosjektet bør fortrinnsvis ta for seg områder som Kvinneuniversitetet for tiden prioriterer.

- kvinner i ledelse
- kvinnehistorie
- kvinners helse

Søknaden sendes skriftlig innen 1. september til

forsker Torunn Bragstad
Røaveien 16 B
0752 Oslo.

Kvinneuniversitetets fond
til forskning og forskningsformidling

Kjønn og kultur

Semesteremne høsten 1995

Undervisningsopplegget er lagt til Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap (INL) denne høsten. Forhåndspåmelding innen 1. juli.

Pensumliste til fellespensum samt påmeldingsskjema fås på ekspedisjonskontoret i 2. etg. Henrik Wergelands Hus, INL. Kompendium med pensumartikler kan kjøpes. Fellespensum tirsdag kl. 12.15-14 fra uke 34. Henrik Wergelands Hus, sem. rom 32.

Tirsdag 22 august: Liv Emma Thorsen. *Livsløpsintervjuer i etnologisk forskning*.

Tirsdag 29. august: Irene Iversen. Kvinnelitteraturforskning med vekt på Kristevas teori i "Revolution in Poetic Language".

Tirsdag 5. september: Grete Børsand Heyerdahl. Hildegaard von Bingen.

Tirsdag 12. september: Harriet Bjerrum Nielsen. *Kjønn og identitet*.

Torsdag 21. september: Hilde Sandvik. *Det førindustrielle samfunn*.

Torsdag 28. september: Hilde Sandvik. *Det industrielle samfunn*.

Tirsdag 3. oktober: Drude von der Fehr. *Vitenskapsteori*.

Tirsdag 10. oktober: Drude von der Fehr. *Vitenskapsteori*.

Tirsdag 17. oktober: Eva Liestøl. *Kjønn, tenkning, politikk. Aristoteles & Wollstonecraft*

Tirsdag 24. oktober: Eva Liestøl. *Kjønn, tenkning, politikk. Darwin & Mill*.

Tirsdag 31. oktober: Eva Liestøl. *Kjønn, tenkning, politikk. Freud, Horney & Beauvoir*.

Tirsdag 7. november: Eva Liestøl. *Filmfortellingen og kvinnens "betraktbarhet"*.

Selvbiografi, identitet og ansvar

Fordypningsområde for Kjønn og kultur, høsten 1995

Drude von der Fehr, INL, Avd. for allmenn litteraturvitenskap

Tid: Torsdag kl. 10.15-12,

Henrik Wergelands Hus, sem. rom 33, NB! torsdag 21. og 28. september

byttes til tirsdag 19. og 26. september.

Torsdag 24. august: *Selvbiografien som genre*. Philippe Lejeune. On Autobiography. Roland Barthes.

Torsdag 31. august: *Kvinner selvbiografier; den norske tradisjonen*. Jorunn Hareide. Camilla Collett

Torsdag 7. september. *Feminisme og selvbiografi*. Shari Benstock, Bell Hooks, Jane Tompkins.

Fredag 15. september Liv Lundberg snakker om *Vinterens hjerte*.

Tirsdag 19. september. *Jakten på fortellingen om en selv*. Paul Ricoeur. Liv Lundberg.

Tirsdag 26. september. *Å røre ved verden, selvbiografi, referanse og erfaring*. Paul John Eakin.

Torsdag 5. oktober. *Kampen om selvbiografien*. Shoshana Feldman. Virginia Woolf

Torsdag 12. oktober. *Rase, kjønn og selvportrettering*. Franciose Lionnet. Zora Neale Hurston.

Torsdag 19. oktober. *Det å fortelle seg selv som etisk identitet*. Rosemarie Tong.

Torsdag 26. oktober. *Selvportrettering og feminist etikk*. Konkluderende diskusjon.

WOMEN AND AIDS FORTS. FRA SIDE 15

own potential risks, especially from unprotected sex with men. Because the fact is that the vast majority of women who are HIV+ became so through sex with men - men they were involved with casually, met on holiday or work abroad, or their long term lovers, the men they live with, are married to... The WHO reports what we all really know: "Male resistance to condom use and women's inability to negotiate safer sex puts women at greater risk of infection". What is needed is a more widespread consensus about how to stay safe and not operate under the illusion of 'I am the exception, my situation is safe, we are different' (it sounds very familiar in my head) - because unfortunately virtually everyone who is HIV+ thought like that until it was too late.

JILL LEWIS
GUEST RESEARCHER, SFK

Ny avdelings- leder ved Senteret

Vi benytter anledningen til å ønske Jorun Pareli Berg, vår nye daglige leder velkommen til Senter for kvinneforskning. Hun skal vikariere i stillingen etter Fride som skal ha tre års permisjon som leder ved Institutt for Nordisk kvinneforskning.

Jorun kommer til Senteret med lang fartstid innen utdanning og arbeidsliv. Hun har mange års erfaring som informasjonsleder, og har særlig arbeidet med flyktning- og innvandrerspørsmål.

Hun er utdannet cand. sociol. fra 1974 og i over fem år var hun informasjonleder i Innvandreretaten i Oslo kommune. Hun var også utreder

og konsulent ved Rådet for Natur- og miljøfag, UiO hvor arbeidsområdet var utredning i ressursbruk og miljø i Norge og utviklingsland.

Av kvinnefaglig virksomhet har Jorun hatt tilknytning blant annet til studier i familiesosiologi, medforfatter av *Myten om den gode mor*, Pax forlag, hun har skrevet bibliografi om *Women and Energy*, utgitt på Rådet for natur- og miljøfag og holdt workshop om det samme på Verdens Kvinnekonferanse i Nairobi hvor hun var Norsk kvinneforbunds representant.

Hun har bodd i Afrika i to år, nærmere bestemt Kenya. Her arbeidet hun for ernæringsorganisasjonen Breastfeeding Information Group som på landsbasis gir informasjon om ernæring og familieplanlegging.

Spalteplassen begrenser videre presentasjon, men vi på Senteret gleder oss å bli nærmere kjent med deg og kanskje høste noe av din erfaring. VELKOMMEN!

NINA HEILMANN
RED.

FORTS. FRA SIDE 21

WWW - gir nyttig informasjon

Navigering gjennom Internet ellers, etter litteratur, prosjekter, kompetanse, konferanser, jobbtilbud, institusjonsoversikter osv. har relativt nylig blitt mye enklere enn for kort tid siden, gjennom informasjonssystemet World Wide Web (WWW). Det er et såkalt distribuert, verdensomspennende, hypermediabasert system, for innhenting av informasjon på Internet. Mye informasjon ligger fortsatt i det "gamle" gophersystemet som er hierarkisk organisert og mer uoversiktlig og vanskelig å finne fram i. Men gjennom WWW, får du også tilgang til s.k. gopher-tjenere.

Senterets hjemmeside

Du vil raskt oppdage at kvinneforskningen er representert også i WWW. Ved Senteret har vi nylig fått laget en s.k. hjemmeside (<http://www.uio.no/www-other/sfk/SFKinfo.html>). Her kan du finne informasjon om oss selv

og våre publikasjoner, om Universitetet i Oslo og f.eks. om søking i BIBSYS, og du kan peke deg videre til annen informasjon om kvinneforskning, både nasjonalt, nordisk og internasjonalt ellers. Vi kom så smått i gang i vår, og legger inn ny informasjon her nesten hver uke. Foreløpig har vi ikke så mye på plass, men vi har lagt inn f.eks. <http://info-umd.edu:86/EducationalResources/AcademicResourcesByTopic/WomenStudies/>, som gir deg tilgang til University of Marylands kvinneforskningsressurser. Disse sies å være det mest rikholdige som finnes (gopher-filer) i dag (innholdsfortegnelser, filmanmeldelser, bibliografier, jobbinformasjon, fotografier av berømte kvinner, filer som finnes i WMST-L, og pekere til en hærskare av andre gophere).

Fristende smakebiter

I Feminist collections v.16 no. 2 1995, finnes en artikkel av Phyllis Holman Weisbard som gir en kort

introduksjon til WWW og kvinner/kvinneforskning. Her finnes fristende smakebiter på informasjon du kan begynne med og som vi etterhvert kommer til å legge inn tilgang til i vår oversikt: Frida Kahlo home page som er eksempel på et dokument om en kvinnelige kunstner : <http://www.cascade.net/kahlo.html>. Kommer du deg inn her, finner du f.eks. Kahlos malerier knyttet til utviklingstrinn i hennes liv og anbefalt litteratur.

Det er RAM-krevende å cruise rundt med WWW. Har du ikke nok, bør du prøve å skaffe. Det foreløpig beste redskapet for å ta i bruk WWW er Netscape, men du greier deg med programmet Mosaic også. Med ett av disse installert på maskinen din, er det enkelt å komme i gang. Universitetet i Oslo har et selvstudium (<http://www.uio.no/wwwfik/inter.html>). Men enda bedre er for de fleste å spørre en kollega som ligger litt foran deg i løypa.

E-POST:
fride.eeg-henriksen@sfk.uio.no

Undervisning med kvinneperspektiv høsten 1995 ved Universitetet i Oslo

HF-fakultetet

Religionshistorie

Hovedfag

Kjønn og religion

Tirsdag kl. 10.15-12.

Sem. rom 201 VB.

Førsteaman. Saphinaz Naguib

Institutt for kulturstudier

Avdeling for etnologi

Mellomfag og hovedfag

Individ og kollektiv

Tirsdag kl. 14.15-16

Sem. rom 454 PAM

Liv Emma Thorsen og Kari Telste

Varighet: Uke 40-45

Hovedfag

Etnisitet, kjønn og klasse

Professor Aud Talle

For nærmere informasjon

se forelesningskatalogen.

Institutt for nordistikk og

litteraturvitenskap

Nordisk språk og litteratur

Hovedfag:

Feministisk litteraturteori

Jorunn Hareide

Fagspesifikk del av fellespensum

Tirsdag kl. 14.15-16 f.o.m. 3.10

t.o.m. 7.11.

Sem. rom 1 Sophus Bugges hus.

SV-fakultetet

Institutt for sosiologi

Sosiologi hovedfag

Temaområde 6: *Kjønnsperspektiver på/i sosiologi.*

Seminarer går konsentrert over

3 dager: 30/8, 27/9 og 1/11.

Onsdag kl. 9.15-16. Rom C-455. ES.

Karin Widerberg.

Tilnærming til studier av

maskulinitet og feminitet

(Utdypning)

Onsdag kl. 10.15-12, Rom 509, HW

Første gang 23. august

Sissel Frøberg og Marianne Brant-

sæter.

Pedagogisk forskningsinstitutt

Hovedfagskurs - åpent for alle

Ungdomskultur og kjønn

Monica Rudberg.

Torsdager 12.15-15.00.

Første gang 31. august

Helga Engs Hus

JUS

Avdeling for kvinnerett

Kvinnerett - internasjonal variant

Hovedvekt på kvinneverettslige hensyn og FN's kvinnekonvensjon i skandi-

navisk og afrikansk rett

Mandag og torsdag kl 14.15-16

Møterommet i 2. etg. DB (rom 255),

Prof. Kirsten Ketscher

Stipendiat Anne Hellum og

stipendiat Elisabeth Vigerust

Første gang: 18. september

Varighet: 20 timer

SFKs faste stab

Harriet Bjerrum Nielsen, faglig leder,

tlf. 22 85 89 42.

E-post: harriet.nielsen@sfk.uio.no

Jorunn Pareli Berg, avdelingsleder

(vikar fra sommeren 1995)

tlf. 22 8589 40.

Fride Eeg-Henriksen, avdelingsleder

(permisjon fra sommeren 1995)

tlf. 22 85 89 43.

E-post: fride.eeghenriksen@sfk.uio.no

Anne Evandt, konsulent, halvtid,

(permisjon fra høsten 1995)

økonomi og personalsaker,

tlf. 22 85 89 35.

E-post: anne.evandt@sfk.uio.no

Helle Granum, kontorsektretær

tlf. 22 85 89 30.

E-post: hellepg@sfk.uio.no

Nina Heilmann, halvtid, informasjons-

konsulent/redaksjonssekretær

tlf. 22 85 89 36.

E-post: nina.heilmann@sfk.uio.no

Hildegunn Waal, lesesalsinspektør

(tirsdager)

tlf. 22 85 89 52.

E-post: hildegunn.waal@sfk.uio.no

Sidsel Platou Aarseth, studiekonsulent,

tlf. 22 85 89 37.

E-post: s.p.aarseth@sfk.uio.no

Likestillingsrådgiveren flytter

*Fra medio juni flytter likestillings-
rådgiveren ved UiO kontor til nye
lokaler i administrasjonsbygningen,
annen etasje.*

Siden stillingen ble opprettet i oktober 1993 har likestilleren hatt kontorplass ved Senter for kvinneforskning. Grunnen til at stillingen opprinnelig ble plassert ved Senteret, var et ønske fra kollegiet om nærhet til et relevant forskningsmiljø. Etter hvert har det imidlertid framkommet ønske fra flere hold om at likestilleren burde være mer direkte tilgjengelig og tilstedeværende i det

daglige for studenter, forskere og folk i administrasjonen. Senter for kvinneforskning er for tiden lokalisert til Sognsveien 70, og selv om avstandene ikke er store, er den fysiske avstanden med på å gjøre stillingen mindre synlig. Derfor flytter likestilleren nå kontorplass til administrasjonsbygningen på selve Blindernområdet.

Adresse:

Organisasjon og personalavdelingen
Boks 1071, Blindern
0316 Oslo

C-post
Returadresse:
Senteret for kvinneforskning
Universitetet i Oslo
Postboks 1040 Blindern
0315 OSLO

Boktips

- Gro Hagemann.
Kjønn og industrialisering.
Universitetsforlaget Oslo 1994
 - Gro Hagemann og Anne Krogstad
(red.) *Høydeskrekk. Kvinner og off-
entlighet.* Ad Notam Gyldendal AS
1994
 - *Kjønn og samfunn i endring.*
Program for grunnleggende sam-
funnsvitenskapelig kvinneforskning.
Konferanserapport. Norges
forskningsråd 1995
 - *Konstituering av kjønn - fra antik-
ken til moderne tid.* Program for
grunnleggende humanistisk forsk-
ning. Konferanserapport. Norges
forskningsråd 1995.
- Senterets bibliotek får stadig nye

publikasjoner til låns fra SV-biblio-
teket. Kryss av på slippet nedenfor
for å få tilsendt høstens tilvekstliste
på nye SV-bøker og Senterets egne
bøker.

Kronerulling

Senteret er avhengig av eksterne inn-
tekter for å kunne gi ut dette bladet.
Men vi har ikke kapasitet til å admi-
nistrere abonnementsordning. På for-
hånd takk for at du frivillig betaler et
beløp som ledd i vår permanente
kronerulling - 50 kroner eller mer pr.
år mottas med glede!

Nye publikasjoner

Fra Senteret er følgende arbeids-
notater gitt ut i vår:

- *Gender, Modernity, Postmodernity -
New Perspectives on Development/-
Construction of Gender.* Arbeids-
notat 2/95.
 - *Fra forskningsobjekt til handlende
subjekt. Forskningsformidling til en
gruppe kvinner med kroniske muskel-
smerter.* Arbeidsnotat 3/95.
 - *Vil du vite hva vi kan? A Survey of
Projects and Competence at the
Centre for Women's Research 1995.*
Et nytt og oppdatert hefte om hvem
vi er og hva vi gjør på Senteret med
en utvidet engelskspråklig tekst, tele-
fonliste og med oversikt over de siste
publikasjonene.
- Kryss av på slippet nedenfor for
bestilling av arbeidnotatene eller for
å få tilsendt annet materiale fra
Senteret.

Jeg ønsker tilsendt følgende materiale gratis:

- ☐ Vil du vite hva vi kan? 1995 Senter for kvinneforskning.
- ☐ Kompetansekatalog over kvinne- og kjønnsforskning ved UiO
- ☐ Women's Studies and Research on Women in the Nordic Countries.
Engelsk katalog.
- ☐ Årsmelding 1994 ☐ Annual report 1994

Arbeidsnotatserien 1995:

- ☐ 2/95: *Gender, Modernity, Postmodernity - New Perspectives
on Development/Construction of Gender.* Kr. 120,-
- ☐ 3/95: *Fra forskningsobjekt til handlende subjekt. Forskningsformidling til en
gruppe kvinner med kroniske muskelsmerter.* Av Ulla-Britt Lilleaas. Kr. 50,-

Annet:

- ☐ Feminisme sett med mannlige øyne. Notat
- ☐ Jeg ønsker tilsendt liste over aktuelle publikasjoner utgitt av Senteret
- ☐ Jeg ønsker tilsendt vårens tilvekstliste over nye bøker ved biblioteket
- ☐ Jeg tegner abonnement på BULLETINE/melder adresseforandring

Navn.....

Adresse:.....

Postnr./Sted:.....

Fag:.....

Sendes: Senter for kvinneforskning, Boks 1040 Blindern, 0315 OSLO

Redaksjon

BULLETINE utgis av:
Senter for kvinneforskning
Universitetet i Oslo

Redaktør:

Fride Eeg-Henriksen

Redaksjonssekretær:

Nina Heilmann

Postadresse:

*Boks 1040, Blindern,
0315 OSLO*

Besøksadresse:

*Sognsveien 70, 5. etg.
Telefon: 22 85 89 30
Telefax: 22 85 89 50*

E-post:

nina.heilmann@sfk.uio.no

WWW hjemmeside:
*http://www.uio.no/www-
oier/sfk/SFKinfo.html*

Redaksjonen avsluttet
31. mai. 1995

Desktop, layout/ill.:
Redaksjonen

Trykk: *Falch Hurtigtrykk as*
ISSN 0802-0027